

MHC2.960

VASÁRNAPI
UJSÁG
1871.

Felelős szerkesztő:

NAGY MIKLÓS.

Kiadó-tulajdonos:

HECKENAST GUSZTÁV.

~~4183~~

PEST, 1871.

NYOMATOTT HECKENAST GUSZTÁVNÁL.

Egyetem-utca 4-dik szám alatt.

1919. 195. sz. Arcképek.

A „Vasárnapi Ujság“ 1871-dik évi folyamának tartalma.

a) Képek és rajzok jegyzéke.

Szám	Szám	Szám
Porosz zászlók portyázáson 3	Sárospárd-tündi ref. templom. <i>Mé- szöly Géza</i> 29	Ágynaszádok a Szajúnál Párisnál 6
A riadeli polgármester és fia porosz fogságban 4	Szálloda a szecsvizai furdóban 30	Léghajó Páris fölött éjjel 16
Fogoly franc-tireur porosz ulánások közt 5	Léghajó a klastrom és a Korona-hegy 30	Lezuhánás a tengerbe 12
A saint-germaini terrasszon 5	Forrás az erdőben. <i>Keleti G.</i> 32	Rodman-féle 1000 fontos ágru New-Yorkban a Hamilton-erőiben 15
Porosz ostrom-utégek Páris előtt 6	Arad főtere 36	Egy torpedó fölrobbanása 17
A poroszok bevonulása Thionvillebe Thionville-i utca a bombázás után 7	Solymos váromjai 37	Zsiráfok a londoni állatkertben 20
Sebesültek kiszállása a Szajna partján 7	Falusi temető. <i>Greguss J.</i> 44	Tigris kölyköket szoptató kutya a drezdai állatkertben 26
Porosz bomba lecsapása Párisban a mont-parnasse-i temető előtt 8	Verepataki zuzdák (Erdélyben) 46	Veszélyes lépés az Alpokon 29
B. Eötvös hamvainak átvitele az eresi-családi sírboltba 9	Szentgellérhegyi részlet 46	Hegyiomlás az Alpokon 29
Egy bomba hatása egy párisi ház padlás-szobájában 11	b) Külföldiek.	Tejszincze a Walby-uradalomban 30
A német császárság kiküldtása Versaillesben 11	Strassburgi székesegek 4	A londoni maszkakiallításról 31
A párisi nép a Szajnába dob egy rend-őr-ügypökből 12	Az Egyesült-Államok földmívelési osztálya Washingtonban 10	Óriási pók kolibri fészékénél 39
Porosz uhánus az Arc de Triomphe-nél 13	Malmaison kastély Páris mellett szétrombolatása előtt 14	Furó gép a mont-cenis alagút készítésénél 41
Egy porosz tiszt a Champ Elisée-nél 13	A londoni nemzetközi kiállítás kertje a megnyitás napján 22	Tatár kutya 48
Egy párisi bűnhődése, ki a poroszok-kal szóba állt 14	Czella a Roquette-fogházban 26	Készülék a sóvíz elpárologtatására a Handel-orgona a londoni Albert-csarnokban 50
Utcai harez a Pigalle-téren Párisban 16	A Roquette-fogház udvara 26	Vas-olvasztó kemence 50
Bourbaki seregének visszavonulása Svájcban 17	A Chateau d'Eau-tér Párisban 27	Az 1871. decz. 12-iki napofogtakozás 51
Franciaország, a mint a békét aláírja Zrínyi Ferencz utolsó találkozása a Commune egyik tagja és kísérete Párisban 18	Emi furdó 31	Vasuti hóéke 52
Lovas garibaldista Párisban 19	Uj-Kaledoniából:	
Issy erőd Páris mellett 20	Csolnakázó bennszülöttek 32	
A párisi harcztérről (2 kép) 21	Egy francia ültetvényes lakháza 32	
A Vendome-oszlop ledöntése Párisban (2 kép) 23	Hídtörés templom 33	
A Rue Royal égése Párisban 24	Oseró a tengerparton 33	
A Castiglione-utcai tornász Párisban 24	Korosztény hitre tört bennszülött 33	
„Petroleumos nő“ kivégzése Párisban 25	Tripang-halászat 34	
A párisi városház égése 25	Ravanicza zárla Szerbiában 35	
Kommunista foglyok kivégzése a Luxemburg-palota kertjében 26	Djema-Sah'ridj kabil falu 37	
Győzelmű szobrok a berlini diadalútnepen 27	If vára Marseille mellett 38	
Képek a berlini diadalünnepéről (5 kép) 28	Egy diszterem romja a Tuileriakban 38	
Országos lövés-ünnepély 36	Madridi királyi színház 38	
A nemzeti színház díszlettérának égése 39	A mont-cenis alagút végpontja Olaszország felől Susánál 41	
A nagy hadgyakorlatok Pozsonynál (2 kép) 40	A Rigi vasút Svájcban: 42	
Honvéd-toborzás 1848-ban. <i>Munkácsy Mihály</i> 42	Hidak és alagut a Schnurtobelen 42	
Menekülési kísérlet Chicago égése alatt 50	A tenger által partra dobott hajók a biogói kikötőben Japánban 43	
Rossell, Ferré és Bourgeois kivégzése a sartyó-i síkon 51	Karlau fogház Styriában (3 kép) 43	

b) Külföldiek.

I. Amade, spanyol király 3	Képek a határörvidékről (3 kép) 30
Faidherbe tábornok 5	Magyar testőrök 34
Bessak-Haucke 7	Agarászat az alföldön 37
Thiers 9	Huszár ordináncz 44
Garibaldi fia (Menotti, Ricciotti és Canzio) 11	A honvéd-táborból. <i>Frigyes</i> rajza 47
Darwin Robert Károly 13	Mészelő asszonyok a pesti Deák-téren 47
Grévy 15	A pesti sakkor ablakában. <i>Appelrath</i> 48
Tegethoff 16	Karácsoni vásár Pesten 52
Dombrowski 21	Karácson este 52
Cluseret 21	Honvéd-tisztek Szilveszter-estéje 52
A Commune vezérferfiái (Pyat, Groussset, Delescluze, Cournet, Gambon, Assi) 22	
Döllinger 24	
Dürer Albert 26	
A Commune vezérferfiái (36 arckép) 32	
Scott Valtor 34	
A bolgár nemzeti egyház előharczosa (Hilarion, Assentje és Passija) 35	
Paul de Kock 37	
Desjardins Ernő 41	
Hohenwarth 43	
Kepler 52	

II. Történelmi képek.

A francia hadifoglyok kivonulása Metzről 1
Porosz előőrsek a Nogent-erőd alatt Párisnál 2
Francia tisztok temetése Versaillesben 2
Jelenet az orleansi csatából 3

III. Táj- és utiképek.

a) Hazaiak.

Áji völgy Tornában. <i>Keleti Gusztáv</i> 1
Falusi udvar-télen. <i>Greguss János</i> 3
Góde a Maros sorosában. <i>Keleti G.</i> 3
Décs főtere 5
Appony-vár romjai. <i>Keleti G.</i> 5
Trencsén vára. <i>Keleti G.</i> 8
Illök (Ujlak) Szerémegyében 9
Gyimesi vám 14
A Medvebarlangok sziklakapuja Borszék közelében 14
Ika várának zömortornya. <i>Keleti G.</i> 15
Basa Tamás kúriájának romjai Zabodán. <i>Greguss J.</i> 15
Csiki székely lak 15
Sepsi-szentgyörgyi ref. templom. <i>Keleti G.</i> 16
Alsó-Sólyomkő. <i>Greguss J.</i> 16
Gyergyó-Szent-Miklós-piacza 16
Kismarton 18

b) Szöveg.

Kisfaludy Sándor hátrahagyott munkái. I—II 314, 326
Az ember társadalmi fejlődése. <i>Darwin</i> legújabb művéből <i>Petrovics Gy.</i> 315
A bucsujárások és magyar népmű. <i>Varga János</i> 343, 355, 367
A gyermekkertek. <i>K. T. K.</i> 346
Franklin ifjúsága. (<i>Laboulay</i> fölolvásása.) <i>Szász Károly</i> 402, 415, 427
Az ember a fejlődés legalsó fokán. <i>Dapsy László</i> 487
Channing a szegényekről 499, 510
Németesedés, koreosodás. I—II. <i>Imre Sándor</i> 514, 526
Csokonai költői hatása. <i>Imre Sándor</i> 522
Egészséges lakás 550
A kellemes álmok megszerzésének mestersége. (<i>Franklin</i> levele.) <i>Sámi László</i> 559
Egy angol anyának jelleme a szabadnőképesséssel szemben. <i>B. F.</i> 575, 586
Bonapartista remények. <i>B. F.</i> 590
Zöldyomi tündér-uradalom. <i>Gáspár I.</i> 599
A nő és leány testvér. (<i>Janet Páltól</i>) 611, 623
<i>Sámi László</i> 611, 623
A gyermek-nevelés. (Nyugat-Európa és hazánk" cz. röpiratból) 613
Az öngyilkosság. <i>Dr. O-th.</i> 640
A családi élet. (<i>Janet Páltól</i>) <i>Sámi László</i> 651, 666
Olasz romlottság 669

b) Szöveg.

2. Elbeszélések, genreképek.

A testvér-évek. <i>Hawthorne N.</i> után 3
<i>Szász Károly</i> 3
Higginbotham ur balesete. (Amerikai besz.) <i>Hawthorne</i> után <i>Sámi L.</i> 30, 42
Dr. Heidegger kísérlete. (Amerikai beszély) 154, 166
A szerelmes mollah. <i>Vámbéry Armin</i> 178
Az 1848-iki gyermekeseták. <i>Varga János</i> 179, 198, 210
Európa asszonyosság növekedése. Angolból <i>Sámi László</i> 246, 262, 274
Vidám szüret. (Beszély.) <i>P. Szatmáry Károly</i> 290, 302
A Formák országában. <i>K. T. K.</i> 342
A nagyravágó vendég. (Beszély.) <i>Hawthorne</i> után <i>Sámi Lajos</i> 354, 366
Ablakomból. (Rajz.) <i>Waltke Collins</i> után 378, 390
A Szabadság loánya. (<i>Swift</i> allegoridája.) <i>Sámi László</i> 391
Előnyös hibák. <i>Givardinné</i> után <i>Sámi László</i> 406
Zsugori Péter kincse. (Beszély.) 438, 450
A negyvenhét ronin. (Japán történet.) — — — 534, 546, 558
A sirásó. <i>Rosegger</i> után <i>Sámi Lajos</i> 610
Halál az erdőben. (Beszély.) <i>Rosegger</i> 622
. 638

V. Természettudomány, ipar, gazdaság.

Francia posta-galambok 1
A magyar honvédség szórólövege 6

VI. Népviseletek, genreképek.

a) Hazaiak.

Pesti favágók. <i>Jankó János</i> 4
A betyár lova. <i>Lots Károly</i> 19
Huszárok megérkezése egy alföldi helységbe. <i>Frigyes</i> 20
Beszállított huszárok. <i>Frigyes</i> 20
If vára Marseille mellett 38
Táncmulatság. <i>Frigyes</i> 24
Beszélgetés a korembán. <i>Frigyes</i> 24
A felhasznált alkalom. <i>Lots K.</i> festménye után 27
„Magyar ifjúsági véderő“ 28
Gyümölcsárns kofa a pesti piacon 29
Képek a határörvidékről (3 kép) 30
Magyar testőrök 34
Agarászat az alföldön 37
Huszár ordináncz 44
A honvéd-táborból. <i>Frigyes</i> rajza 47
Mészelő asszonyok a pesti Deák-téren 47
A pesti sakkor ablakában. <i>Appelrath</i> 48
Karácsoni vásár Pesten 52
Karácson este 52
Honvéd-tisztek Szilveszter-estéje 52

b) Külföldiek.

Száraz fagyalakat szedő párisiak házban 8
Porosz lovak és lovasok francia házbán 9
Porosz sánczosarak szállítása a párisi ostromművekhez 10
Párisi mézszárszék az ostrom alatt 10
Élelmi szerekkel hazatérő párisiak 11
Az utolsó német katonai kivonulása Párisból 13
Lovas katona mint tüzer ságrutisztagó gyermek Párisban 21
A berlini innepélyre utazó katonák 28
Az orosz czár Emsben 33
Vezeklő tatár dervisek 48
Az utolsó ut. <i>Nordenberg</i> festm. után 49
Cserkesz a Kabarda-törzsből 52

VII. Vegyes tárgyak. Térképek és tervrajzok.

Belfort és környékének térképe 5
„Az ivóvíz“ cz. czikkhez 3 ábra 34
„A kétfejű csalogány“ 35
A magyarországi tüzoltók országos ünnepélyéről 39
„A gégetükör“ cz. czikkhez 6 ábra 40
A mont-cenis alagút átmenete 41

3. Költmények.

<i>Ábrányi Emil</i> : A beteg. (<i>Beranger</i> költeménye. 1823. apr.) 194
<i>Baráth Ferencz</i> : Arpa Jancsi. (<i>Burns</i> költeménye) 154
<i>Bartók Lajos</i> : Az első napugár 235
<i>Benedek Aladár</i> : Hol van a fény a rezgő láthatárról?! 130
— A vén szentkép-árusnő 450
— Novemberben 675
— Ugy meguntam 638
<i>Bényei Gábor</i> : A kis árva 42
<i>Beöthy Zsigmond</i> : Világ folyása (Uhländ) 558
— Az övegy atya 558
<i>Bovánkovich János</i> : Őszi dal 462
<i>Dalmady Győző</i> : Az erdő és a gyermek 378
— mek 378
<i>Darmay Viktor</i> : Visszatéréskor 54
— Erdőben 206
<i>Dömötör János</i> : Volt egyszer egy szép kis leány. (<i>Burns R.</i> után) 402
— Az ember gyásza. (<i>Burns</i>) 698
<i>Endrődi Sándor</i> : Bolonygók 166
— Falun 390

Pest, január 1-jén 1871.

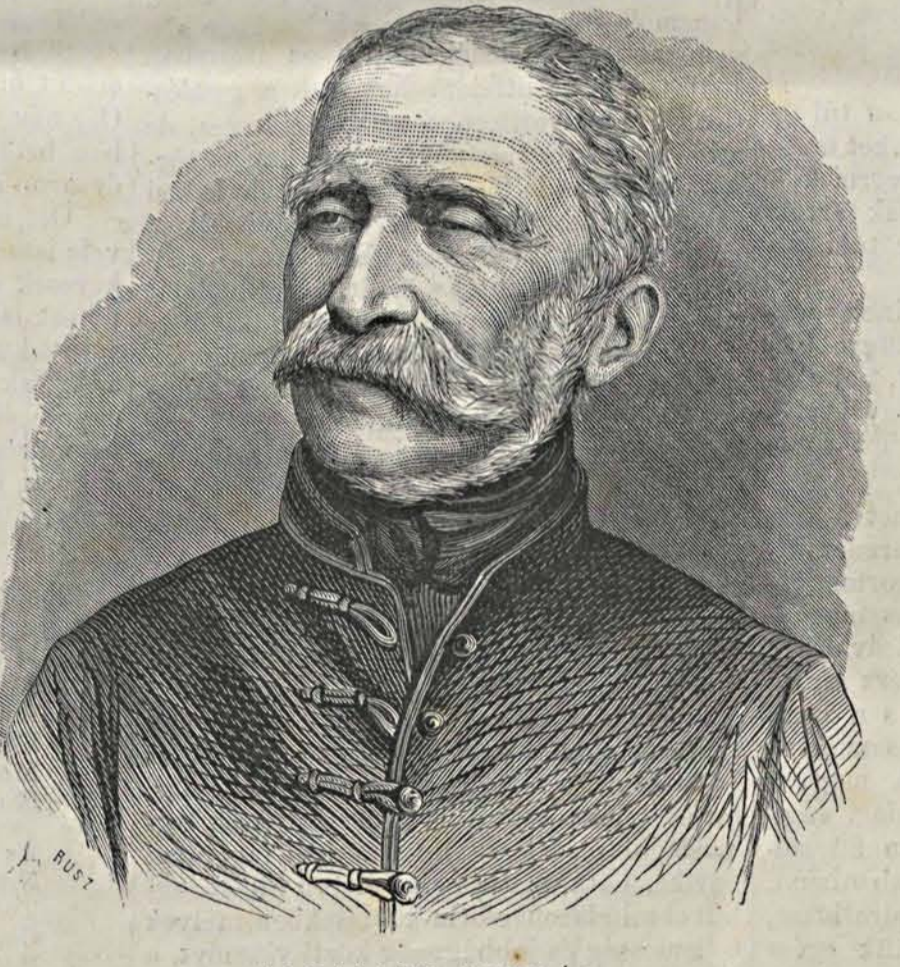
Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokokról: Egy négyzetes használt papírral, vagy annak helye, egyszeri írtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri írtatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalkunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oppolitz Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstejn és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden írtatás után 30 krajczár.

Somssich Miklós. (1784—1870.)

A közelebbi években gyakran találkoztunk Pest utcáin egy rendkívül szelid tiszta képi öreg ural, kiből, tulságig egyszerű polgárius öltözéke dacára, könnyű volt kiismerni a régi korbeli nemes embert. Hosszabb alsó kabátja fölött rövidebb felsőt viselt, melyet hüvelyekkel magára öltött, kevésbé hüvelyes pedig csak úgy panyókául vetett vállára a másik fülé. Fővege rendszeren tág sapka volt, igen nagy szemellenzővel, a világosságtól óvni gyöngye szeméit. Válla nagyon meg volt már görbülve az évek súlya alatt, látszott, hogy jól túl van a nyolczvanon — de azért elég gyorsan a biztosan járt még. Igen sok ismerője lehetett, mert minden tizedik ember, hol nyájasan, hol tiszteletteljesen köszönt neki.

Ellenőzött, sőt a hol hatalmasan küzdötték ellenök. Magyarország loyális és királyi érzelmi nemessége semmitől sem volt távolabb, mint a forradalmi aspiratóiól; de azért a kedélyekre ellenállhatlanul hatottak a szabad eszmék s egy egészen új irányzat kapott lábra épen azon időben, midőn József magas és eszményi célzatu, de nemzetellenes uralkodása után ismét a régi alkotmány ulti diadalát Leopolddal, s a kedélyek a haladás eszméire kellőleg elő voltak készítve.

SOMSSICH MIKLÓS.

E tisztés öreg urat nem fogjuk látni többé Pest utcáin, sem sehoh ez árnyék világban, mert a lapok nem rég meghozták a gyászírt, hogy saárdi Somssich Miklós — mert ő volt — december 19-kén, élete 87-dik évében meghalt.

Egy hosszú s eseményekben gazdag korszak emlékei szállottak sirba vele. Sirdombja magaslatáról majdnem kilencz évtizedes mult hosszu s mély völgyébe esik a visszapillantás.

Somssich Miklós 1784. deczemberben született, ősei birtokán Saárdon, Somogy megyében. Apja József, anyja Úrményi Mária volt, az országbíró húga.

Oly időben született, hogy eszméi gyermek volt már, midőn az újkor legnagyobb eseménye: a nagy francia forradalom kitört. Az eszmék s törekvések, melyek e nagy forradalmat vezérték, sokkal messzebb hatottak, mint maguk a köztársaság hódításai, s áthatottak mindent, lelkeket és elméket, intézményeket és az egész társadalmat, még ott is, hol érvényök el nem Hetti napjár.

Ily időkör növedéke volt Somssich Miklós. Apja is a nemzet jobbjai közé tartozott s családja legmiveltebbek egyike volt. Ily légkörben a fiu is korán fejlődhetett. — Miután otthon az ismeretek legalsó

alkotmányos ut mellőztével kivetett és behajtott adók és segélypénzek, a nemzetet annyira elkeserítették, hogy tulajdonképi képviselete, a követek táblája csaknem egészen az ellenzék soraiban állott. A tábla

Table listing names and page numbers for various sections like 'Eletés jellemrajzok', 'Házai táj- és néprajzok', 'Történelem, régiségek és rokon tárgyak'.

Table listing names and page numbers for various sections like '7. Általános nép- és országism.', '8. Természettudomány, ipar, gazdaság és rokon.', '10. Eredeti levelezések'.

Table listing names and page numbers for various sections like '9. Tárcaezikkek, napi érdekü közlemények.', '11. Állandó rovatok.', '12. Állandó rovatok.'.

— Kosaramban is csinos csomag reménység van — jegyzé meg az Új-év. — Nagyon illatos virágtáj ez, jobb szaga van a rózsánál.

— Hamar elveszti illatát, — felelt a komor Ó-év. — Hát egyebet mit hoztál még, hogy az általam elkedvetlenített emberek jól fogadjanak?

— Biz én az igazat megvallva, keveset vagy semmit, — felelt mosolyogva a fiatalabbik, — kivéve néhány új hírlapot és Almanakot, meg holmi új évi ajándékokat gyermekek számára. De azért jó indulattal viseltem az emberek iránt s mindent meg akarok tenni javokra, a mi rajtam áll.

— Ez jó föltétel; — viszonzá az Ó-év — s most jut eszembe: egy csomó jó föltétel is van a táskámban, a mi ugy elavult s meg-

benned, csak akkor veszik észre, mikor már örökre eltávoztál. Balga nép ez!

— De én rajta leszek, hogy bölcsebbekké tegyem őket. Jó szívet nyujtom nekik mind azt az áldást, mit a gondviselés kezemre ad; s ha nem tiszta bolondok: meg kell hogy elégedjenek s megvallják, hogy boldog év vagyok. Mert boldogságom egyedül tőlük függ.

— Akkor jaj neked szegény hugom! — viszonzá az Ó-év, mig sohajtva vette vállára a batyuját. — Mi, Idő unokái, csak bajra születünk. Boldogság, mondják, csak az Örökkévalóság hajlékaiban lakik. Mi vezetjük oda lépésről-lépésre annyi küzdelem és ellentartás közt a zugolódo halandókat, de magunk semmivé leszünk a küszöbön. De hallga, tisztetem lejárt.

év s az örök egy rózsát nyujtott kosarából.

— Tartsa meg e virág jó illatát soká még azután is, ha búcsut vettem tőled.

Ezzel gyorsabban sietett tova a hallgató utczán, s a kik történetesen fölébredve, léptei zaját hallották, így szóltak magukban: „Megjött az Új-év.“ Ő mindazáltal sohajtott, érezvén, hogy a levegőben, mint a föld levegőjében folyvást szokott, haldokló utolsó sohajai lengenek, kik csak épen addig éltek, hogy már ő temesse el őket. De azért milliók maradtak még örvendeni érkezésének, s azért bizalommal folytató utját, jelképes remény-virágokat szórva majd minden küszöbre, melyeket némelyek föl fognak venni reggel s keblükben viselnek, mások ellenben lábaikkal taposnak.

A francia haidfoglyok kivonulása Metzről.

rozsdásodott, hogy röstelem tovább huzcolni magammal. Ha nem félnék, hogy a városi rendőrség bekísér a szemetelésért, kidobnám ide az utczára; különben a mi az én táskámban van, mind csak oly haszontalanság.

— Hát nekem is ennyi hitványtságot kell összeszednem? — kérde az Új-év.

— Bizonyára hugom, s jó ha súlyosabb teher nem nyomja majd válladat, — viszonzá a másik. — S most, kedves hugom, isten veled igazán. Tanácslom ne sokat várj ez esztelen, állhatatlan, csuf száju s még rútabb lelkű világtól. Bármily örömmel látszassanak is lakói üdvözölni jöttödet, bármennyi jót tégy velők s aggas rájok minden kincsét: végre is szidalmazni fognak, a háládatlanok! Akármily jó légy, jobbat várnak. Ha valami jót találnak is

Az óra éjfél uttött a toronyban. A város másik végéről másik toronyra felelt s az ütések még vizhangzottak, midőn az Ó-év eltűnt, elenyészett, — és semmi égi, sem földi hatalom csak egy percze vagy egy lépésre is vissza nem tarthatta volna. De Ő, többi testvéreivel s az Idővel együtt, majd leszámol még mulhatatlanul az emberekkel. Ott lesz majd akkor ez az Új-év is, e most még fiatal leányka, mely, midőn nénye eltűnt, fölkelt a templom lépcsőiről, s a mint az óra utolsó ütése elhangzott, megindult földi útjára.

— Boldog Új-évet! — kiáltott egy éjör, ki kíváncsi tekintettel nézdelte a korai sétálót, nem is sejtve, hogy magával az Új-évvél beszél.

— Köszönöm szépen — felelt az Új-

A levélhordó gyerek még elmondhatná, hogy kora hajnalal, új-évi köszöntökkel töltötte tele levéltáskáját, hogy juttasson belőle az új főbirónak s tanácsbeli uraknak. Tisztes urak, sziveskedjete bevéltani az Új-év ígéreteit!

(Angolból)

Szász Károly.

Metz kapitulációja.

A nyugaton dühöngő háborúnak egyik legmegdöbbentőbb s legszomorubb epizódja volt Metz kapitulációja. A sedani események talán a francia népet megrendítették, de mi, s mindazok, a kiket közvetlenül nem érintett a katasztrófa, a késlekedő, de el nem maradó nemezis kezét véltük megpillanthatni benne. Napoleon elfogatása után a megosztott rokonszenz majdnem kivétel

nélkül a francia köztársaság felé fordult. Mindenki a legyőzöttek újra éledését ohajtotta; mindenki azt remélte, hogy a mi nem sikerült a császárnak: az sikerülni fog a népknek, s e remény bizalommal tekintett a keleti határon fekvő hatalmas vár, a porosz sereget megállító Metz felé.

Annál sajnósbabban hangzott végig egész Európán az a hír, hogy Metz okt. 28-án kapitulált; hogy Bazaine 150 ezer emberrel s több mint négy ezer ágyuval feladta a várat.

A kapituláció feltételeit német részről Hockel tbc és tábornoki főnök s Herzberg ezredes, francia részről pedig Bazaine tábornagy főparancsnok és Coffinieres térparancsnok hajtották végre. A feltételek lényegben ugyanazok voltak, mint Sedan és Strassburg kapitulációjának feltételei, azon kivétellel, hogy a metzi tiszték sokkal kevesebb tekintetben részesültek, mint amazok.

Maga a kapituláció, vagyis a hely és katonaság átadása okt. 29-én történt. Minden hadtest a

e nagy megpróbáltatás után sem. A császári hadsereg utolsó maradványa is porosz fogságba esett, de a nép hazaszeretete új seregeket teremtett. Bazaine árulása az ellenség kezébe játszotta az egyedüli akadályt, mely a német hadak és Páris között állott, de a francia nemzet lelkesülése újra felriasztá a német hadakat győzelemittas mámorukból. A köztársaság néhány hét alatt új hadseregeket teremtett, a melyek már is vitézül, s hozzá tehetjük — a siker reményével harcolnak az országot előzőnlő idegen hódítók ellen. R.

Az áji völgy.

Az utas, ki Kassa vidékéről Rozsnyó felé parkodik, váratlan élvezetben részesül, ha utközben a barátságos kis Torna városában egy-két napra megállapodván, a tőzszomszéd szadélói és áji völgyeket meglátogatja.

felé, szántóföldek és rétek között kigyózó keskeny szekéruton, elérjük Áj helységét, a vén diófáktól beárnyazott tiszta kis falut, melynek egyetlen széles utczáját hosszában az áji patak tajtékzó habjai locsolják. Unneppnap jöttünk ide s e szép falu boldog elhagyottságában, tarkán felezzifrázott, jól megteremtett magyarajku népével, mely élénk csoportokban vonult hegyoldalba épült picziny templomába, rendkívül nyajas és nyugtató benyomást tön reánk. Boldogelhagyottságában, mondóm: mert jobbról-balról már csak erdős hegyoldal hajlik a falu fölé, melynek innenső vége egyttal a földmívelésnek is véghatára. A falu közepén túl már mind jobban emelkedik a talaj, a patak is hangosabban morajlik s mire a falu tulsó végét elérjük, a malom és kenderkalló tompa zugása mellett azonnal a megszűkülő völgy bérczvadonába lépünk.

Most már kellő közepében állunk és haladunk a természeti szépségeknél, melyekre tulzás nélkül

Áji völgy (Tornában). — Keleti Gusztáv eredeti rajza.

megszabott rendben tette le a fegyvert; a tiszték átadták a létszámot tartalmazó lajstromokat, s azután visszatértek a várba, mig a fegyvereitől megfosztott legénység boszankodva és szomor-kodva vonult ki a várkapun, végig haladva a német sereg katonái által képezett sorialak között.

Szemtanuk állítása szerint megható és szomorító volt látni a harczfiakat, kik fegyver helyett bottal kezökben voltak kénytelenek elhagyni a védett erőd falait, s kiknek szemeiből elkecseregett könnyek facsart ki a lealáztatás és elárultatás fájdalma.

Bazaine kapitulálása folytán három tábornagy, mintegy 50 hadosztály- és dandárparancsnok s 6000 tiszt esett fogságba. A fegyvert 30 lovas-, 61 gyalog-ezred, 12 vadász zászlóalj és 6 afrikai ezred tette le. A sebesültek száma 30,000. A hadi zsákmány 4000 ágyu, több mint 300,000 chasspot fegyver, 5000 ló és 200 vasuti kocsiból állott.

A francia nemzet azonban nem esett kétségbe

Az országot mellett jobbra-balra elterülő nyajas és termékeny vidék, sőt még a Torna fölött emelkedő kissé kopárabb oldalu, de mégis erdővel koszorúzott magasabb hegyhát sem gyaníttatja az utazóval, hogy a szó teljes értelmében vadregényes pontoknak jutott közelébe, minők a nevezett két völgy alig egy-két órányi hosszában oly sűrűn kínálkoznak.

Talán szebb a szadélói völgy; bizonyára ismertebb, s lapunk egyik utóbbi évfolyamában közöltünk is föltöbblebb részletei közül néhányat rajzban és leírásban; de az áji völgynek egy-két pontja nagyszerűsége még meghaladja a másikat, változatos meglepésekben pedig mindkettő oly gazdag, hogy e részben bajos előnyt adni bármelyiknek a másik fölött.

Az áji völgy — ezuttal csak erről akarunk szólni — északról délnek egyenesen Torna városának tart, s itt a tornai várhegybe ütközvén, kissé keleti elhajlásban a Bódva széles völgyébe nyílik. Ha e völgytorkolaton fölráig haladunk föl-

rállik az a jelző, hogy: **vadregényes**. A völgy hosszát haránt fekvő kisebb dombok és völgyek hasogatják; a szekérut nyomai már alig észlelhetők a lezuhant kőzet omladéka között s alig negyed órányi távolban egészen eltűnnek, ott t. i.: hol egy inkább visszakadásnak látszó mélyedésen át meredek ösvény vezet a tulnan fekvő szadélói völgy fűrészmalmához. Utunk csak a kitaposott puhább talajrészekben ismerzik föl; mind sziklásabb lesz a tér; a kanyargó patakon szirtől szirtre ugrálva gyakran kell átkelnünk, s hol jobb, hol bal partján haladva, majd kisebb-nagyobb zugokban gyönyörködünk, melyeknek vizpárái izzadt arcunkat enyhítőleg fűrésztik, majd ismét magasról tekintünk a több ölnyi mélységbe alá, melyet századok folytán a sziklamerdebe vájtak nyughatatlan habjai.

Néha sűrű cserjéken kell áthatolnunk, s csakhamar ismét leszakadt ormok romjain keresztül-mászunk, melyek kova-keményységén hegymászó botunk acélvége peng, — a szerint a mint szeli-

debb lejtőben vagy meredekebb vonalban dől a völgy talpánál a szomszéd hegyoldal, melynek lombszéléje itt-ott a patak medréig lenyúl. De főn a magasban mindkét felé bástyaszerű kopár sziklafalak merednek ég felé, kecses-köcsös szineikkel mintegy átmenetet képezve a levegő azurjába, mert a felsikot borító erdő zöld koronája a völgy mélyéből nem látható.

Itt új meglepő látvány tárul elénk. A szirt-tömegnek a magasabb régiókból alászállnak, s fal-ként elzárva a völgyet, egy összeszorultnak, hogy bástyáikon keresztül — távolabbról legalább úgy látszott — csak a patak tud utat törni magának. De közelebb jutván, észrevettük, hogy a lópor és eszükny itt is megtette már kötelességét, s hogy egy darab kö, legyen bár ezerszer nagyobb, ember és ember között áthághatatlan gátot napjainkban többé nem képez. Most már csak füstös szépségében gyönyörködünk a sziklafal oldalába vágott ösvénynek, melynek kiléte éles szirtjeit a mezitlábos nép rég lesimította, s mely ösvény, miután a zúgó patak fölé jó magasra emelkedik, mintegy tíz pereznyit távolban ismét leereszkedik s mindenütt a patak oldalán, sűrű erdőben keresztül haladva, más negyedóra alatt egy „Faluska” nevezetű kis faluskáig vezet.

Rajzunk a sziklakaput mutatja, köhíd-jával, melyen túl a völgynek bár jóval magasabb fekvésű része egész a faluskaig nyújtásban jellemet őrít s néhány elszórt kenderföldjével, veteményes kertjével s szalmafedelez kunyhóival legalább „vadon”-nak nem mondható többé. Lakályosnak ugyan szintúgy kevéssé lehetne mondani a faluska-t, már csak azért sem, mert, mint utóbb hallám, e falu eredetileg mindenféle szökevények s általában olyanok telepe volt, kik jónak látták egy időre e félrehozott zugba rejteni a törvény hosszú keze elől. Szűszórt házaik szögnyelesek, kedélytelen külsejűek, mint az a pár legény és nébber is, kikkel a falu környékén találkozunk: habár, mint mondták, a falu eleget keres fuvarozása által, melyet a szomszéd Metzenzél és Stósz városokkal folytat. Északra ugyanis tájul és kétféle ágazik a völgy, s megengedi a lovahasználatát is, míg délnél, Torna felé csak az a furfangos gyalogút vezet, melyen mi jöttünk, s a melyen e falu orszok ajku öhitú népe zöldséget és gyümölcsöt száll a városba.

Kissé eltikkadtunk a fúradságtól, de a korcs-mában egy falat kenyeret, egy korbácsot meg találtunk üdülésiünkre. Mégis miük van hát? kérdéztük a magyar korcsárosnőctől. „Egy kis tökmagot, ha tetszik — meg pálinkát”, — volt a válasz — „bort csak vasárnap mérünk, s nem is kínálnám meg vele a városi urakat!”

Jöszűt ittunk tehát a patak vizéből, s szivarra gyujtva, visszamenet, a merre jöttünk, újra szemléltartánk a gyönyörű völgy egyes részletei fölött, melyet bátran ajánlhatok minden természet-barát figyelmébe, a ki nem resteli magával ciz-pelni az — „elemzési”-t.

K. G.

Időszámításunk.

Midőn a tengerész az oceánón vándorutrá kel s nyugotról kelet felé utaztában két napon egymásután ugyanazt a dátumot írja, vagy ellenkezőleg keletből nyugat felé utazva, egy napot átugrik: nemde e furcsa összezavarása az időszámításnak? Pedig a tengerészek így egész pontosan és helyesen járnak el; akkor követnénél el hibát, ha nem így cselekednek.

Miután már földünknek megvan az a különös tulajdonsága, hogy gömbidom, és hogy a saját tengelye körül csak minden 24 órában fordul meg egyszer, nyugotról kelet felé; a napnak meg az a természetes levén, hogy a földgömbnek csak a feleje fordított fél oldalát világítja meg, a másikat pedig sötétben hagyja; ebből az a minden-mit dolog következik, hogy míg földünk egyik oldalán nappal van, addig ellenkező felét az éj borítja meg. Mikor itt reggel, amott este; mikor itt dél, amott éjfél van. Ez természetes.

Hanem a mikor nálunk új-esztendő napja van, másoda nap lehet a túlsó oldalon? Benne vannak-e már azok is az új-esztendőben vagy csak a következő reggelen érik el? S ha elérik, kinek van joga azt hamarabb elérni: nekik-e vagy nekünk? Ezen a kérdésen talán már épen annyi ember gondolkodott, mint a hány nem értette vagy a mennyi még azt sem tudja, hogy egyáltalában létezhetik-e az a kérdés. Pedig valóban létezik. Az eldöntésével ugyan már sokan bajlódtak, mégis csak úgy körülbelől lehetett az eljárást megállapítani.

Nehéz feladat volna egész pontosan meghatározni, hol kezdődjék az esztendő első napja; mert évégből legelőször is a földet kellene két egészen egyenlő részre osztani: de az a délkör, melylyel ezt tehetnők, akárhol képzelhetők, nem szükséges, hogy az épen a ferri vagy a grenwichi meridián legyen. S ha felteszszük, hogy egy ily Buda és Pest közt elvonuló délkör által eszközöltetnék az elosztás, akkor az a mulatságos eset állhatna be, hogy míg Pesten (a keleti oldalon) 1870. december 31-ike, szombat volna: addig Budán (a nyugoti oldalon) már 1871. január 1-ső napját, a vasárnapot tartanák.

Az olyan választó vonal tehát, a mely népes területeket metszene át, nem alkalmas az elosztásra; s ebből az okból oly vonalat kellett választani, mely sűrű népességtől forgalmi területeken nem vonul át. Ilyen választóvonal csakugyan létezik; a közepe négy- és ötésszáz évvel, s csak az elején meg a végén simul ahoz a délkörhöz, mely Ferro szigettől 150 foknyira esik nyugat felé. Kezdődik az a Behring szorosnál, átmege a nagy Oceánon s a déli félgömbön Uj-Sealandtól és a Chatam szigetekig keletre vonul el, forduló pontja pedig épen a kínai tengerben van.

A tengerészek ettől a szabálytól, kénytelen-ségből, egy kissé eltérnek: ők a Ferrótól 162 foknyira nyugot felé eső délkört választották határvonalul, s mikor nyugotról kelet felé utaznak s a 162 fokot áthaladták, akkor az előbbi napot ismétlik, vagyis 48 óra tartama alatt ugyanazt a dátumot írják. Ha például épen vasárnap, január 1-én érik el és haladják át a 162 fokot, akkor náluk a következő nap ismét vasárnap január 1-je; ha 5-én lépik át a vonalat, akkor a következő nap ismét jan. 5-ike. Ellenkezőleg, midőn keletről nyugot felé utaznak, akkor egy napot kihagyunk; így például: ha pénteken, január 6-ikán lépik át a választóvonalat, akkor a következő nap náluk nem szombat, jan. 7-ike, hanem vasárnap, január 8-ika lesz. A szombat kimarad. Így elgondolva, a kérdés nagyon egyszerű.

Ezzel a gondolattal már csak megbarátkoztunk valahogy, de ha valami despota most meg azt mondaná, hogy ez az év nem 365, hanem 445 napig fog tartani! Pedig már volt ilyen esztendő is — ezeltől több mint 1900 évvel. Igazi „zaváros” esztendő lehetett az.

Mennyi fejtegetés, mennyi kombinációba került, míg a rendes utra tudták szoritani időszámításunkat! Az egész nagy dolog pedig csak néhány szám elosztásából állott. Hanem azt a számot nem ismerték. A görögök már régesrégen tudták annyit, hogy a föld útja a nap körül közel 365 és 1/4 napot vesz igénybe, s ezt a számot Hipparch „az astronomia atyja” még tökéletesítette is, de még akkor sem volt pontos.

A föld forgása, melyen ez a szám alapul, nem is olyan egyszerű, mint sokan gondolják, s a legtöbb épen a hold forgását tartják bonyolultabbnak; pedig az csak csalódás. Földünk hűségessé testőre a hold, a saját tengelye körül ugyanazon idő alatt fordul meg egyszer, mint a míg a földet egyszerű körülfurja. Ebből aztán sokan, tudós képet öltve, azt a mgyszerű factumot akarták következtetni, hogy a hold egyáltalában nem is fordul a saját tengelye körül. Mert hiszen, ha megfordulna, akkor a másik felét is meglátnók egyszer, pedig a hold, köztudomás szerint, mindig csak ugyanazt az oldalt fordítja felénk. Ez ismét csalódás, a melyből rögtön kiábrándít bennünket egy kísérlet. Próbálja meg bárki is, egy botot maga elé állítani, s azt nehányszor úgy körüljárni, hogy arezol mindíg a bot felé nézen; ha egyébből nem, már a szédülésből is, melyet akkor érez, azt fogja tapasztalni, hogy valahányszor a botot körüljárta, ugyanannyiszor a saját tengelye körül is megfordult.

A föld forgása sokkal bonyolultabb; mert míg a napot egyszer körülfurja, addig a saját tengelye körül már 365-ször megfordult. Már ezt a számot is bajos volna rendre hónapokra elosztani, pedig még ennél zavartabb a szám; a 365 naphoz még körülbelől 1/4 nap járul, s ez az, a mit a régiek nem ismertek pontosan.

A tropikus vagy fordulati év egyik tavasz-ponttól a másikig tart; ez mindig állandó. Az újabb számítások alapján úgy találták, hogy a tropikus év tartama: 365 nap, 5 óra, 48 elsőpercz és 51 másodpercz. Ezt a időt kellett maradvék nélkül ugy elosztani, hogy abból évvel munkával még csak perczek se maradozzanak el. Ezt a felosztást pedig még nincs 3000 éve sem, hogy meg lehetősön rendbe hozták. (Csak meglehetősen, mert még most sem egészen tökéletes.) Addig azonban, míg erre a pontra elérték, sok phásion át ment az

időszámítás, a miket röviden áttekinteniünk nem lesz érdektelen.

A rómaiak először a holdat fogadták vezetőjükül. Romulus egész szűzölényesen, a mint egy római királyhoz illik, 304 nappól álló esztendőt állapított meg, mely 10 hónapra volt felosztva s a márcziussal kezdődött. Utódja, Numa Pompilius ugy találta, hogy az a rendes fordulati évtől nagyon különbözik, minek folytán az évszakok is, különböző években különbözők voltak; ő tehát még két hónapot toldott az évhez: januárt az elejére, februárt a végére. (Ezt a rendet Kr. e. 452-ben a deczemvirek ugy módosították, hogy a februárt a január és márczius közé helyezték.) A Numa Pompilius éve 364 nappól állott, a mit az akkori babonás hit még egyvel megtoldott, hogy a napok száma pártatlan, s így szerencséssebb legyen. Ily módon az év már most 365 nappól állott, a mi persze még mindig kevés volt s lassanként annyira módosították, míg csak 366 és 1/4 nap lett belőle. Az így támadt pontatlanságon segíteni akartak, de a papokra bizván a dolgot, azok ismét elrontották. A hibák aztán szaporodtak egyre-másra, úgy hogy mikor Julius Caesar a januárt átvizsgálta, akkor már a téli hónapok az ősi idősakra, az ősziek pedig forró nyárra estek!

Sosigenes, akkori híres astronom segítségével azután Julius Caesar naptár-reformot kezdett csinálni. Az össze-vissza zavart rendet legelőször is azzal állította helyre, hogy azon reform-évét 445 nappól állónak rendelte el; a holdévet kiküszöbölte, s az év rendes tartamát 365 és 1/4 napra szabta, oly módon hogy minden negyedik év 366, a többi pedig 365 nappól álljon. Ezek után könyvnyen azt gondolhatnók, hogy azóta mostanig nagyon csekély változás történhetett. Csak hogy a papok ismét belekeveredtek a dolgoba. A rómaiak, mint tudjuk, nagyon sajátosságos módon számították az időközöket; s ez a ferde számítás a szókévekben is könnyen hibát idézhetett elő. Az időközöket mindig a legfelsőbb határokat közt számították; így például: a hónap 5-ik napját a 3-iknak neveztek a 7-ik előtt; mi azt a 2-iknek fogták nevezni. S papjaik kétségkívül minden 4-ik év helyett már minden 3-ikra 366 napot számítottak. Az így keletkezett hibát azután — mivel még nagyra nem szaporodhatott — Augustus lassanként, szépszerével kijavította.

A hónapok elrendezésére vonatkozólag érdekes lesz még tudnunk, hogy eleinte a szökevényekben váltakozva 30 és 31 nappól állottak, a rendes esztendőben pedig a februárbeli egy nap elvették, melyet mindig szerencsétlen hónapnak tekintettek; hanem 28-ra való rövidítése onnan származik, hogy Augustus uralkodása alatt a papok, merő hűzelgsébből az uralkodó iránt, a februárból egy napot elvettek s azt (az előbb csak 30 nappól álló) Augustushoz toldották, nehogy a császár nevét viselő hónap rövidebb legyen az előtte levő Julius-nál, mely Julius Caesar nevére emlékeztetett.

A Julius Caesar naptár berendezése már közel járt a tökéleteshez, de mégis hibás volt; az ő éve t. i. 11 e. percz és 10 m. perczel hosszabb volt a kelletnél, a mely hibából 129 év alatt egy nap többlet keletkezett, tehát 400 év alatt közel 3 nappal haladta túl az időszámítást. — Ezen hibát a niciai zsinat 325-ben (midőn az határozottott, hogy a húsvét mindig a tavaszi éj-napegyen utáni holdtöltés követő első vasárnapon tartassék) némileg ki akarta javítani, de tulajdonképen alig lendített rajta valamit. A zsinat évében a tavaszi éj-napegyen márczius 21-ére esett (a Sosigenes-Julius Caesar-féle rendszerben pedig márcz. 25-ére volt megállapítva), s ekkor a zsinat az a határozatotott, hogy ezen tavaszi éj- és napegyenlőség napját ezután mindig márczius 21-ike tekintessék; hanem azonkívül semmi javítást sem tettek. A naptár igen kényelmes, egyszerű s a pillanatnyi eredményeket illetőleg pontos is volt; csak hogy századok folytán a hiba mindig gyarapodott, s természetes, hogy az évszakok líly módon minden negyedik században egy-egy nappal előbbre toltattak.

A XV-ik században végre IV-ik Sixtus pápa komolyan javítani akart a hibán, s e végre Regiomontanus, akkori híres csillagászt kérte fel; de miután ez rövid idő múlva meghalt, a javítási terv abba maradt.

Aztán ismét teltek az évek s a régi rendszer megmaradt 1582-ig, mikor a tavaszi éj-napegyen valójában többé nem márczius 21-ére esett, hanem az akkori időszámítás szerint már márcz. 11-én bekövetkezett.

A niciai zsinat óta tehát 325-től 1582-ig eltelt 1257 év; miután pedig a régi naptár hibája

évenként egész pontosan 0.00776 napot (k. b. 11 e. p. és 10 m. p.) tett ki, ez a hiba azon 1257 év elfolyása alatt valamivel több mint 9 és 1/2, tehát közel 10 napra felszaporodott. Ezen idő közben 10-szer számítottak szökő-évet, a mikor csak rendeset kellett volna számítani, tehát a naptárban 10 nappal hátra maradtak.

Ezen okból indította XIII-ik Gergely pápa 1582-ben elrendelte, hogy október 4-ike után közvetlen október 15-ike következék. S hogy jövőre e hiba elő ne fordulhasson, az is elrendeltetett, (az előbbi rendszert különben megtartva), hogy minden 400 évben három szökő nap kihagyassék; a mi általában észre volt, hogy az egyes századok első éve, ha az évszám 400-al nem oszt-ható, sohasse legyen szökő-év; vagyis az ilyen századok első éve csak közönséges 365 napos esztendő legyen. Ily módon 1600, 2000 és 2400 szökő-évek; ellenben 1700, 1800, 1900, 2100, 2200 és 2300 rendes év maradnak.

Eme berendezés következtében időszámításunk annyira tökéletesedett, hogy egy egész napi időre terjedő hiba még 3000 év alatt sem halmozódhatik fel; a mi mindenesetre örvedetes haladás.

A Gergely-féle javított naptár — mint tudjuk — a római katolikus vallásu országokban rögtön, s később a protestans országokban is elfogadták. A görögök és oroszok ellenben a régi rendszert maig megtartották, úgy hogy az ő időszámításuk jelenleg a miunktól 12 nappal hátra van. S ha az orosz ezár január 1-én, azaz: új-év napján valami kegyes „ukáz” kibocsát, az miszerintünk január 13-ika; mikor pedig mi június 1-jét írjuk, akkor náluk még csak május 2-ika van. — Skóciában az új naptárt 1600-ban, Németország protestans államában pedig csak 1700-ban fogadták el. Angliában a nép annyira ellene volt az újításnak, hogy csak 1752-ben lehetett az új rendszert behozni. Abban az évben szeptember 2-ika után egyszerre 14-ike következett, a közbeeső 11 napi különbség pedig természetesen kimaradt; a nép alsóbb osztályai közt e miatt — hogy t. i. napjaik fölük igazságtalan módon elraboltak — még akkor is a legnagyobb zavar és izgatottság uralkodott.

Végül pedig, miután a saját naptárunk egyszerűségről, jóságáról és mindennekelelt rendkívüli pontosságáról eléggé meggyőződöttünk, még csak egy kis jegyzetet akarunk ide írni, a Persiában elfogadott időszámítási rendszerrel, mely Herschel astronomiájában (Outlines of Astronomy, by Sir John F. W. Herschel a 690-ik lapon) olvasható s a következőleg hangzik:

„Figyelemre méltó azon berendezés — ugy mond Herschel — melyet egy Omár nevű persa csillagász, ki Dschelaleddin Melek Schah udvarában élt, a keresztény időszámítás 1079-ik esztendejében (tehát több mint 500 évvel a Gergely-féle reformáció előtt) hozott javaslatban. Lényege, épen mint a régi Julius Caesar-féle rendszerben, abban áll, hogy minden 4-ik évhez egy nap hozzá toldták; csak hogy azon betoldást, mely ama rendszer szerint a 32-ik évben tetetted, ő a 33-ik év után teszi. E mód tökéletesen megegyezik azzal, mintha a Julius Caesar-féle mód szerint a minden 128-ik év után teendő pótlás egészen elhagyatik (a többieket természetesen megtartva). Hogy már most e rendszer mellett egy egész napi időre halmozódott tévedés történhessék, arra 5000 év volna szükséges. Ezek szerint ama persa csillagász berendezése nemcsak sokkal egyszerűbb, hanem lényegesen pontosabb is a Gergely-féle berendezésnél.”

Tehát még sem Nyugoté a dicsőség; Kelet még évezredeit is pontosabban számítja, mint a tudományára oly büszke Európa.

Petrovits Gyula

Csendélet a francia határon.

(Báseli naplóból.)

II. *)

Párisét és Báselt kivéve, künn tartózkodásom egész ideje alatt legtöbb napot Felső-Elzász fővárosában töltöttem, a gyáriparáról híres Mühlhausenban, melyet egy angol utazó igen találónak nevezett el Elzász Manchesterének. És valóban Mühlhausennek egész jellege első pillantásra a nagy gyárvárost árulja el. A régész, ki egész Felső-Elzászban oly dús és ugyszólvá kiaknáthatlan anyagot talált kutatásai számára, Mühlhausenban csak keresve lel valamit, mi őt a középkor

*) Az 1-ső közlemény a „V. U.” 1870 évi 49-ik számában jelent meg.

színeire emlékeztethetné. Leszámítva a XV. századból származó városbástiát és egy pár régi kökutat: Mühlhausen egészen modern városá alakult át, s a régi szük utcák helyén ma tágas boulevardok emelkednek, lakalys külsejű, többnyire kétemeles házaktól szegélyezve. A mai Mühlhausen a gyárvárosok minden előnye és hátrányával bír. A pénzárstokraták pazar fényvel kielöltött épületei mellett ott látjuk a gyári munkások lakházait, melyeknek vakolatlan, barna falai visszatükrözik a bennlakók nyomorát. És mégis, a háboru kitérésége kevéssé volt érezhető nyomor. Ez egész iszonyúságában csak akkor kezdett uralkolni, midőn a wörthi csata után a legtöbb gyár beszüntette munkait, úgy hogy 15—20,000 ember kenyér nélkül maradt. Midőn én először látogattam meg Mühlhausen-t — s ez szeptember 10-ike körül történt — akkor már tetőpontra hágtott volt a munkásoktól inségsé, úgy hogy az új republikánus városi hatóságok e baj több pontot okozott, mint a poroszok közelgése. A birtokos osztály remegett egy socialis forradalom kitörésétől, s a nagy gyári vállalatok tulajdonosai, első sorban tartva a munkások kétségbeesésének kitörésétől, titokban már hetekkel előbb svájci terültre menekültek legértékesebb ingósaikkal.

Nem csoda tehát, ha Mühlhausen szomorú, levertsó benyomást gyakorolt rám. A francia gyerekek szerencsétlenségére egyrésztől, az ellenség közelkedésének tudata másrésztől mely lehangolt-ságot keltettek a lakosságban, melyet még emelt a munkásoktól napról-napra fokozódó nyomora. A francia történelem aligha fogja megörökíteni azon hátartalan áldozatkészséget, melyet a mühlhauseni lakosság vagyonszáll része a nyomor enyhítésébe tanusított. Egeszen e célra alakult bizottságok napokonkint ezer meg ezer ember számára főztek nyilvános konyhákat, és előttem megneveztek épen nem dús gazdag családokat, melyek napokonkint 20—30 franknál is többet adakoztak az inség enyhítésére. Ez apró részletek teljesen elmosdottak annak idején a harci hírek zajában, pedig a mühlhauseni lakosság emelkedett szelleműről alig lehetne valami szebb bizonyosság, mint az emberbaráti szeretet erényének a nagymérvű és mégis zajtalan gyakorlata.

A francziáktól egyáltalán a jó szívet ép oly kevéssé lehet megtagadni, mint a lovagiaságot. Mindkét tulajdonság a nemzet vércében gyökeresik, s azért az idegen csakhamar kibékül a főnházjal és kissé szeleburdi francia modorral, mely alapjában véve sokkal jobb, minyennek első tekintetre látszik. Háányszor láttam Mühlhausenban, hogy francia tiszték megosztották utolsó fillérüket leéggett és koldusbokra jutott elzászi családok- lal. Egy ily jelenet aligha nem feledhetlen marad előttem. Szeptember végén valamelyik este együtt ültünk a „Hôtel du Rhin” vendégszobájában a közös étkezés asztalánál, midőn az ajtón egy rongyoska takart nő lépett be, két kis gyermekét hordván karjaiban. A szerencsétlen anya Courcelles nevű faluból jött, melyet a poroszok az augusztus 18-iki ütközetben földig leégtek. A nő, egy jómódú birtokos neje. Pászta életénél egyebet semmit sem menthetett meg a lángok közül, és nyomtalanul eltűnt férje helyett csak két kis gyermekében talalta föl meg egyedüli vigaszt. És míg minden szem megnevetszül a szegény anya keservén, addig asztalunk végéről hirtelen felugrott egy már ősz kapitány, karjára fűzve a tiltakozást, és sora járván vele minden asztalt, saját kezével gyűjtötte össze a könyörült adományait, melyek ez este aránytalanul bővebben hullottak, mint máskor.

Szeptember vége felé, midőn a Keller tábornok parancsnoksága alatt álló bádeni dandár már két ízben megtette volt rövid látogatását Mühlhausenban, lassanként nagy fordulat állt be e város közéletében. A szünetelő és részben éhező munkások nagy része megelégsz a tengődő életet, és hazafiás bosszúvágtyól sarkalva, részint Belfortba, részint Besançonba rándult, hol ugyszólvá napokonkint új franc-tireurs-zászlóaljok alakultak. És nem kélem, hogy ezen emberekből, kiknek épen semmi veszteni valójuk sem volt, időközben kitűnő katonák lettek. Egyáltalában az elzásziak az egész hadjárat folyamán alatt bebizonyították, hogy katonai erényekre nézve méltó versenyhársai s illetőleg francziáknak. Strassburg, Breisach és Schlettstadt hősies védői nagy részben elzászi mobilgárdek voltak, kik csak a háboru kitérésre alkalmazva rendelkeztek az illető várakba, hol pár hét alatt kész katonákki lettek.

A sedáni ütközet után az egész külföldi sajtó sokat foglalkozott azon kérdéssel, vajjon idővel nem fogának-e jó német hazafiak válni az elz-

sziakból, kiket a történelmi múlt s a származás ugyanazonossága ugyis Németországhoz köt. Hogy ez hiú föltevés volt, arról csakhamar meggyőződöttett engem személyes tapasztalatom, és azóta az elzászi néz hazafiás magatartása lehetőtté tün már a legvérmesebb németek reményeit is. Mühlhausen tartózkodásom ideje alatt azonban itt-ott gyakran hallottam azon okoskodást: „Ha már nem lehetünk francziák, úgy legalább svájciak szeretnénk lenni.” Ez óhaj igen természetesen tünik föl, miután az elzásziak a napoleoni elnyomatás húz keserű éve alatt a szomszédos Svájcban a szabadság Eldorádóját vlték föltalálni. Sajátságos egyébiránt, hogy az elzászi föld-nép koránem viselkedett hasonló rokonszenvelve a bérczes köztársaság iránt, sőt béke idején gyakorriak voltak az apró sürőlódások elzászi és svájci parasztok között a básieli határon. És ez ellen-szenvenek okát részben tán azon kiesinyes rendőri boszantásokban kell keresnünk, melyeknek a báseli kantonban régi idők óta egyaránt ki van vele minden idegen. Ezek a derék báseli republikánusok minden ártatlan idegen turistában gyanus egyéniséget vélnek földeezni, ki tán valamely hódításokra kész nagyhatalom politikai küldetésében utazhatik. Lehetséges, hogy e tekintetben keserű tapasztalatai vannak már a báseliaknak, de utóvégre is az idegenek aránytalanul nagyobb száma nem áll Bismarck ur titkos ágensáiból, vagy Gorcasok föl harezek politikai megbízottjaiból. És a nyugalmis, pénzért kényvelsen élni szerető utazóra nézve nem lehet boszantóbb valami, mintha ép egy szabad állam területén üldöztek örökké a rendőrség kiméletlen cherubjaiból.

Ha volt valami, a mi kellemetlen dissonantiákat hatott báseli eszdelemlet magányába, úgy egyedül a rendőrség zaklatási kell annak neveznem. Nem elég, hogy útlevelemet letében ott kellett hagynom a rendőrigazgatóság irólában; nem elég, hogy minden két hétben folyamodom kellett „ideiglenes tartózkodási engedélyért”; nem elég, hogy ez engedélyért havonként két frankig adóztattam meg; — még mindezen elővigyázati rendszabályok dacára jogában állott bármely rendőrnök, hogy föltartóztasson az utcán, ha esetleg kalapom különös állása, vagy bajzusom berkenkedő magatartása államveszélyes külsőt kölcsönöztek személyemnek. Mondhatom, hogy a községi sorsrejtett rendőrsége tizedrészt annyi kellemetlenséget sem okozott nekem, mint Básel városának érdemes republikánus políciája, mely még álmainban is megjelenik sokszor előttem. Brrrrr!

Egyszer azonban — és erre még most is nagy lelki örömmel emlékszem — megtreftáltak ezt a szigorú rendőrséget. Azért beszéltek többes számban, mivel a mulatságos csinyt nem magam, hanem egy érdemes osztrak százados társaságában követtem el, ki mint egy bécsi katonai lap tudósítója ép akkor szintén Báselben időzött. Korá reggel volt még, midőn hozzákezdünk szokásos sétánkhoz, melynek ezúttal a város nyugoti része volt. Ott a hajdani erődítményekből még megmaradt egy őrtorony, és vele összekötésben néhány ép bástya, árkaival s a hozzá tartozó sánccokkal. Hadászati tekintetben nincs értelme e bástyatoroncoknak, mert a város még a negyvenes években megszűnt erősség lenni, s azóta a hajdani falak és árkok helyén széles boulevardok emelkednek. Azt a megfélemtető csekély részt, úgy látszik, csak a kegyelet tartja fön és menti meg a szétromboltatás sorsától. Balvégtetőnk azonban ép e helyre vezérelt, s ott aztán századosom, mint szakférfi, egész tudományosságga kezdé fejtegetni előttem az egyes bástyaszettek célját és elnevezését, nem gyanítva, hogy egy vizsga szempár hivatalos lelkiismeretességgel követé minden mozdulatunkat. „Lássá ön — magyarázgatá kísérelőm — ezt nevezik ravelin-nak; a mi ott előtűnk elterül, az a glaciis; ez jobbra az árok, föllette van az escarpe; az ott a contre-escarpe; a a félkör-ídomú sánc, melyet ön ott balra lát, az egy bastion, milyent Vauban épített először; bejáratát erős keresztűtű őrzí.” S így tovább. Végre aztán a százados, elragadtatva szakférfi buzzangától, egy mérőnt vett elő zsebből, hogy megmérje az árok mélységét. Az őn még nem ért feneket, midőn vizsgálódásunk egy stentori hang közbekül-tása által lett megzavarva. Meglepetve néztünk hátra, hogy csakhamar hangos kacajra fakadjunk. Egy kövér, kipirult arcú ember állt előtűnk, szemöldökig erő fehér hálósípkában, tobakszini hálókötésben és papucsban. „Mit keresek itt az urak?” — kérdé őrtheten svájci dialektusában, alig nyomhatva el boszankodását kacajágusunk miatt.

— Hm — viszonzá rettenthetlen hidegvérűséggel a kapitány — hm, hát tanulmányozzuk a bási erődítményeket. De aztán mit is érdeklí önt annyira a mi dolgunk, ha szabad kérdenem?

— Mit érdeklí, mit érdeklí?! — kiáltá neki tüzesedve a kis ember, hogy hálópikájának csúcsa csakugy keringet a levegőben. — Mit érdeklí?! Hát tessék megtudni, hogy én rendőrtizedes vagyok és azonnal elfogatom az urakat, ha nem mutatják meg igazolásukat. . . . Erődítményeket tanulmányozni, árkokat mérni. . . hé! . . .

— Hm, — viszonzá a százados, hozzám fordulva: Látott-e ön már valaha ilyen rendőrséget a föld hátán, mely hálópikában és papucsban végzi hivatalos teendőit? Nem úgy néz-e ki ez az ur, mintha most oltózták volna ki a „Fliegende Blätter“-ekből?

Ez a megjegyzés, melyet mindketten újabb kacajjal kísértünk, kihozá sodrából a kis urat. „Nos jól van“ — kiáltá — „ha öök nem birnak igazoló iratokkal, ugy kijelentem, hogy el vannak fogva. Tessék követni!“ — folytató az örtorony felé mutatva, hol csakugyan egy rendőrségi cimzimer diszlett. En már elő akartam keresni papírjaimat, azonban a százados sokjelentő pillantása után fölhagytam és szándékkal „Uram“ — mondá a százados, minden zsebt összekutatva — „sajnálattal jelentük ki, hogy iratainkat ez egyszer a vendéglőben felejtettük.“ „Ugy követni fognak a rendőrségre“ — volt a kis ember diktatori válasza.

Azzal aztán követték a bási rendőrség hálópikás képviselőjét az örtoronyba, hol akarattunk ellenére szemtanúi voltunk az érdemes főrfu toillet-jének, melylyel nagy kinok közöttgy jó negyedóra mulva szerencsésen elkészült. Midőn már aztán kardját is föl-kötötte volt, hogy deliquenseit kellő ünneplésséggel kísérje a rendőrigazgatóságig — a százados egy pillantására mindketten új kutatásnak kezdtük alávetni zsebeinket.

— Ezer mékü — kiáltá társam, mesterien játszva a meglepett szerepét — csak most találok meg igazolási jegyemet! Itt volt belső zsebemben, hol előbb nem kerestem!

— Forgos zsinat adta, az enyém is ott volt — tevém után én.

A jegyek ellen nem emelhetett kifogást a tizedes ur. Azok hitelesek voltak, a rendőrigazgató pecsétjével és aláírásával. A jövő perczben már kiinn voltunk, de nevetni csak akkor mertünk, midőn jó távolra hagytuk az örtoronyt, és benne a kövér tizedest, kit hiába kinoztunk egy negyed-órúig az öltözéssel. Borostyáni Nándor.

A posta-galamb.

Sajátságos iróniája a sorsnak, hogy a háboru, a gyűlölet, a vadásg szomorú drámájában oly kiváló szerep jut valaminek, a mit a béke, a szeretet, a szelidség jelvényének szentelt fel a költő lantja és festő esetje, t. i.: a galambnak.

Emberek élete, csaták sorsa, országok üdvemost sokszor egy kis madár szárnya lebbenésétől függ. Páris, ha valaminek, ily galambok segítségével fogják megmenteni. A léghajón kívül ez az egyetlen közlekedés, mely által a külvilággal érintkeznek. A párisi kormány és toursi delegációja között ezek tartották fenn a folytonos összeköttetést.

E lap olvasói „A lég hírnökei“ című cikünkben (V. U. 1870. 49-ik sz.) eléggé ismerhetik a postások és szárnyas nemét. Most azon módot akarjuk előadni, a mely szerint egy ily posta-galamb felkészítése s utnak indítása történik.

Mindenkinek szabadságában áll egy 20 szóból álló levelet küldeni Párisba, ha minden szóért 50 centime-ot lefizet. Természetes, hogy az ily küldemények pontos elszállításáért nem vállalhat kezességet a posta-hivatal. Hiszen tudjuk, hogy az orleansi francia győzelem híret egy véges végig vérral borított galamb hozta meg Toursba, melyet utközben egy porosz golyó megsebesített, s hogy a Páris ostromalódó sereg tisztjei sólymokat idomitanak a posta-galambok elfogására, s így gyakorolják a közpéri sport a barbár nemét.

Mi egy galamb? mennyit bír el szárnya? fogja az olvasó gondolni. Vajmi kevés ily husz szóból álló levelet vihet el egy galamb s tömördek galambra van szükség, hogy a közönség levelezési igényeinek megfeleljen. — A szükség legnagyobb mester, segít a kalambot. Arra való a technika és chemia. A kormány Toursban tartózkodása alatt 3500 ily husz szavas sürgönyt, vagyis 70,000 szót küldött el egy galambbal, s így egy galamb egy utja, a küldött szavakat 50 centime-mal számítva 35,000 frankot hozott be a kormánynak.

A görös és fényképészet tette lehetségessé e tömeges levelezést. Az 1867-ki párisi világkiállítá-

setben ugyanolyan területre tízszer annyit lehet lejegyezni, mint közönséges írással. A hírlapok nem írták, vajjon e rendszabályt alkalmazásba vették-e már, de könnyű utána számítani, hogy így 700,000 szót vihetne el egy posta-galamb, a nélkül, hogy jobban lenne terhelve, mint az eddigi rendszer mellett.

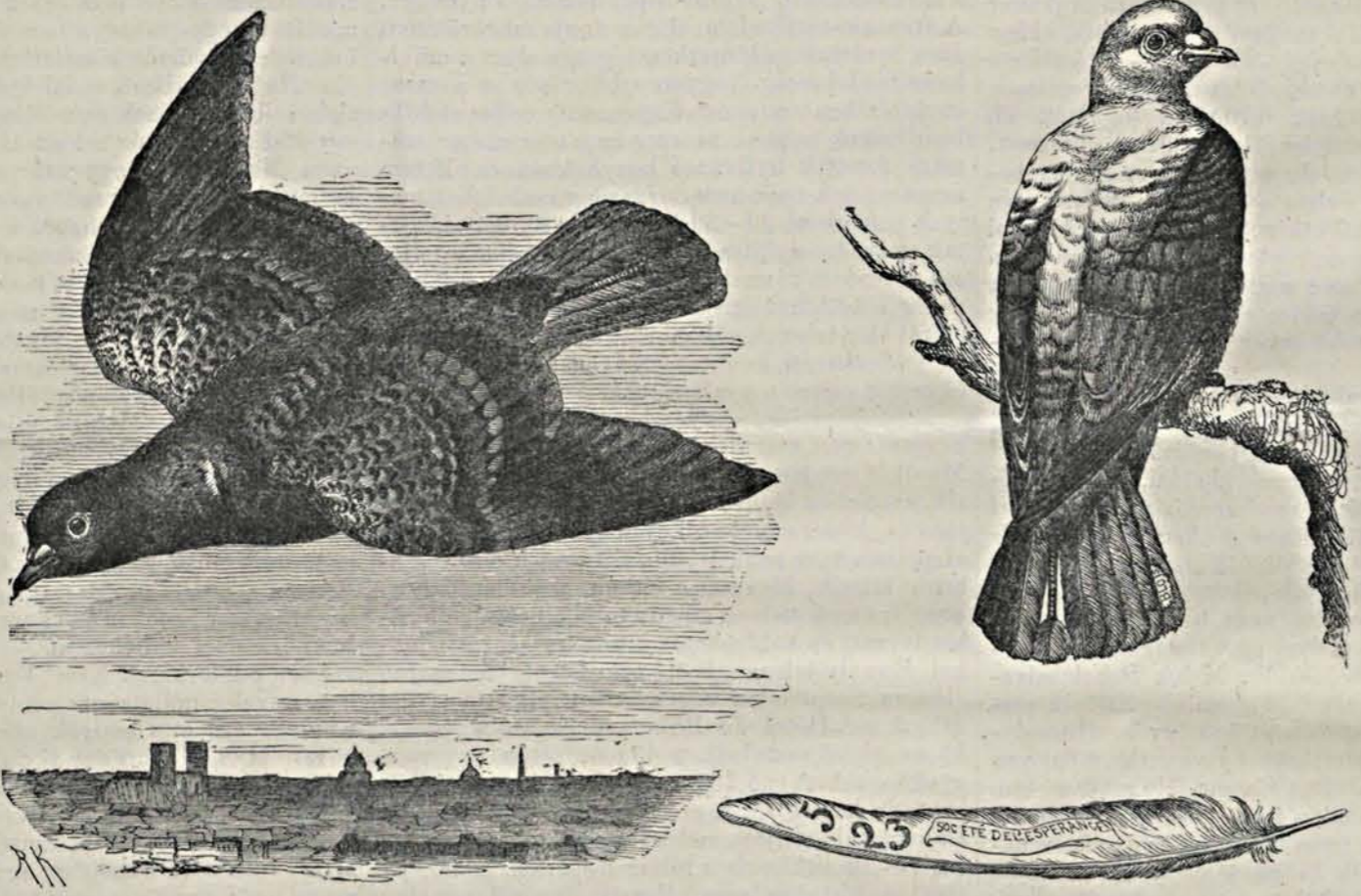
Mikép illesztik a sürgönyöket a galambra, azt egy lap a következőleg írja le: A fényképezett lapot kiterjesztik s a galamb középső farktollainak egyike köré tekerik. A két középső farktoll ugyanis röpülésközben majdnem egészen födi egymást, s így e czélra különösen alkalmas. Csak mikor a galamb fordulatot csinál a levegőben vagy felrepül, akkor terjeszkedik ki a fark legyező formára, s csak akkor támad a tézsz, mint második képünkön látható. Ugyan ezen tollak egyikére rá nyomják a posta-galamb számát, azon hely nevét, honnan a galamb elküldetett, valamint egyéb jegyzeteket is.

A posta-galambok alkalmazását egyébiránt a háboru csak nagyobb mérvben hozta divatba, de nem az idezte elő, miután azokat a közelebbi időben számos alkalommal használták. Így péld. a Reuter-féle távsürgöny-hivatal híreit, honnan a magyar politikai lapok is számos telegrammot vesznek, 1849-ben hat ily posta-galamb szállította Verviersből Achenbe. Antwerpen és Páris közt évek hosszu során keresztül 70—80 posta-galamb közlekedett.

Innen látszik, hogy a galambnak valóban nem kis szerep jutott az emberiség művelődési történetében.

Egyveleg.

— (Levél-postai statisztika.) A levelek számát is tekintetbe szokták venni valamely ország lakóközönművelődési állapotának meghatározásánál. E tekintetben érdekes adatok fellelhetők az előtűnk, ugyanis Amerikában egy évben a postán megferdül 531 millió magán és 100 millió hivatalos levél; Angliában 808 millió magán és 118 m. hivatalos levél; Franciaországban 354 m. magán és 121 m. hiv. levél; Belgiumban 38 magán és 6 millió hiv. levél; Olaszországban 79 m. levél, Hollandiában 33 m. levél. Németország összes levélforgalma 465 millióra megy; Svájcban 45 millió magán és 3 m. hiv. levél; Oroszországban megfordul 21 millió magán és ugyanannyi hiv. levél; az osztrák örökös tartományokban 90 millió magán és 18 millió hiv. levél. — Angliában tehát 26 levél minden főre, Svájcban 18, Amerikában 15, Badenben 10, Franciaországban 9, Bajorországban 8, Würtembergben 8, Hollandiában 8, Észak-Németországban 7, az osztrák örökös tartományokban 5, és Oroszországban 3/10. — Magyarországon 1869-ben megfordult a postán 31 millió magán és 6 millió hivatalos levél; így tehát egy fő körülbelül 2 levél esik. Tehát nálunk általánosan ember ir egy évben 2 levelet, és így csak Oroszország áll megittünk, hol 10 ember ir 10, míg Angliában minden ember ir 2 levelet. De a hivatalos írományok aránylag nagy mennyiséget tesznek nálunk. Mert míg Svájcban a magán levelezésnek a hivatalos 7 százalékát, Amerikában 18, Belgiumban 16, Hollandiában 17, sőt még az örökös tartományokban is csak 18 százalékát teszi, addig nálunk 21 százalékot foglal el és így csak Franciaországban és Oroszországban van több, hol 100, míg az előbbiben 30%-t tesz.

Francia posta-galambok.

táson esztergályozott tollszárat áruktak esontból, melybe egy üveggyöveska volt illesztve. Ez üveggyömb egyik oldalra lapsra volt csiszolva, s arra egy fényképet ragasztottak. E kép az egész kiállítási épületet előtűntette, köröskörül az európai uralkodók tisztán felismerhető arczképeivel, s az egész nem volt nagyobb egy lencseszemnél. Ha pedig az ember az üveg-gömbön át nézte, a fénykép olyannak tűnt elő, mint egy kettős tallér. A kép minden vonását tisztán ki lehetett venni. Ugyanily területre a „Vasárnapi Ujság“ egy egész lapját le lehet fényképezni, éppugy, a mint a „Miatyánkot“ vagy „Hiszekegyet“ oly kis területre fényképezik le, hogy az egész nem nagyobb egy jókora pontnál. Természetes, hogy nincs az az ember, a ki azt szabad szemmel elolvashassa; de egy jó göröső-segítségével minden betű világosan kivehető.

Ugyane rendszerint követték a posta-galamb által szállított leveleknél. A leveleket tiszta, finom apró írással lejegyezték egy lapra, kikezdés nélkül süri sorokban s úgy fényképezték le.

A lap négy hasábra van osztva s az első hasáb a sürgöny küldőjének és annak nevét tartalmazza, kinek a sürgöny szól. A postahivatal, melynél a galamb megszáll, nagyító-üveggel elolvassa a sürgönyöket, s mindeniket külön papírra leírva, elküldi az illetőnek, mint nálunk a távsürgönyöket.

Emlegették, hogy gyorsírási és távirai jelvényeket fognak használni e sürgönyöknél, mely

Melléklet a Vasárnapi Ujság I-só számához 1871. jan. 1.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (Hawthorne Nathaniel,) kinek „A testvér-évek“ című vonzó rajzát mai számunk közli, a legkitűnőbb amerikai írók egyike. Nagyszámú beszélői, képei s vázlatai, „Twice told tales“, („Kétszer elbeszél beszélek“) cím alatt összegyűjtve jelentek meg, miután egyenként elszórvan néhány nem kis feltűnést okozott, de írójuk nagy híret csak összegyűjtve alapított meg; mert, mint kétszer voltak elbeszélve, kétszer is kellett elolvasni, hogy mélyebben fekvő becsök kiűnjék. E rajzok közül közlünk már egyet lapunk múlt évi folyamában („Egy sűrű-faragó műhelyében“); tudunkra az első a mi Hawthorne-tól magyarul megjelent. Itt három nagyobb regényt is, s azok egyikét most közli az „Ellenőr“ tárczája, czime: „Atalukulás.“ Hawthorne az eszmélkedő írók közé tartozik, kik nem üres mulattatásra írnak, s főszűt az eszmékre helyeznek, melynek költői alakot tudnak adni elbeszéléseikben. Társadalmi állását illetőleg, huzamosabb ideig volt konzul Angliában, jelesen Liverpoolban, honnan visszatérve, néhány éve már hogy meghalt. Szándékunk jeves vázlatai közül még egy párt megismertetni olvasóinkkal, a jelen év folyamában.

— („Debrecen város történeté-“nek) első kötet megjelent. Kétségkívül a legjobb uton vannak tudósaink, midőn részletenként hordják össze az anyagot a hazai történelem óriási épületéhez, egyes városok, megyék, vidékek monográfiájában. A monográfia a mellett a nyers történeti anyagnak művészi felfolgozására is elég alkalmat nyújtó forma, s a történetírői hivatás ebben is kitűnik. Épen ezt várjuk például a főváros történetétől, melyet — mint tudjuk — kitűnő tudósunk és írók Salamon Ferencz ír meg. — Szücs István, a m. akadémiá tagja is jó szolgálatot tesz történeti irodalmunknak, midőn hazánk egyik legmagyarabb városának történetét adja három terjedelmes kötetben, melyből az első előtűnk fekszik s a másikkal is meg fog jelenni 1871. folytatán, miután a szerző már teljesen elkészült vele. Ez első kötet a legrégibb időktől kezdve I. Rákóczi György fejedelem haláláig terjed. Debreczen kivált a Rákóczi-korszakban nevezetes szerepet játszott, s mint tudjuk, a legújabb időkben ismét. Története azért széles körben fog érdekelni mindenkit. A három testes kötet ára együtt 6 frt.

— (A „Gyors-posta“) című új politikai napilap első száma jan. 2-án jelenik meg. Előfizetheti Heckenast Gusztáv hírlapkiadó-hivatalában fél-évre 6 frttal, évnegyedre 4 frttal.

— (Jules saalföldyóirat.) Megjelent s bekezdett szerkesztőségünkhöz a Somschek Pál s dr. Entz Ferencz által szerkesztett „Borászati füzetek“ 12 füzeté, a szokott változatos s tanulságos tartalommal. A 12 füzet ára 3 frt.

— (Az „Uj nemzedék“) cz. folyóirat II-ik füzeté megjelent. E füzetek az országgyűlési ifjuság közlönye; szerkeszti György Endre. A II-ik füzet tartalma: Az országgyűlési ifjuság története, 2-ik közlemény Varró Sándortól. A békebírói intézmény történetéből, Viski K. Bálinttól. A földadó kérdéséről, György Endrétől. A báni méltóság eredete, Marsalkó Józseftől. Az országgyűlési ifjak tesületéből, Balogh Andortól. Egyes füzetek ára 60 kr. Előfizetési ár 6 füzetre 3 frt.

— (Uj szlov lapok.) Verseczen új szerb lap indul meg új-évtől kezdve „Iszok“ („A kelet“) czimmel, hetenként egyszer; szerkeszti Mijatovits Alimpja. Montenegro-nak eddig még nem volt lapja. Az új évtől kezdve ott is lesz egy politikai és irodalmi lap „Orlito“ („Sas“) névvel. Szerkeszti Szundecits János, ismert nevű szerb író. Megjelen Cetinjen, a montenegrói fejedelem székhelyén, hol is az saját nyomdáját e lap rendelkezésére bocsátá.

Közintézetek, egyletek.

— (A Kisfaludy-társaság) decz. 28-án tartott havi ülést Bartalus István fölvallása nyitá meg, ki egyik közelebb megjelendő művéből mutatott be egy részletet, mely a zenei általános oktatás ügyével foglalkozik. Fölvallás panaszkodik az elemi zene-tanítás hiányairól, az általános elmaradottságról, a tanítási rendszer rozaszágáról, — s némely reformok és gondosabb eljárás ajánl

e téren. — Utána Jókai Mór olvasott néhány verset vagy vers-töredéket Csokonaitól, melyek csak csonkán és hiányosan jelentek meg az eddigi gyűjteményekben, mivel kiadásukat a korábbi időszekok sajtó-viszonyai nem engedték meg. Bevezetésül kedélyes adomákat sorolt elő, az egykori korlátozott eszi cenzorokról, a kik egy novellából kitérültek ez ártatlan kifejezést: „gonosz barát“, mert az egyszerű „amicus“ értelmet „monachus“-nak magyarázták; a kik Petőfinek e sorát: „Megvetésem s utálatom hitvány tárgya, ember a neved“ nem engedték kiadni, mert az emberségnél ily rítést nem akarták tűrni. Vörösmarty több költeménye ép oly kevéssé került ki a hivatalos vörös-önt, mint a fölvallásnak különösen két novellája, de legfőbbet szenvedett tán Csokonai. Jókai fölvallását azon indítvánnyal zárta be, hogy a társaság kilőljön ki egy bizottságot, mely gondoskodik a módról, melyen költőinknek egy-nemely, mostani sajtóviszonyaik mellett is ki nem adható műveinek megjelenése lehetővé téssek. Jókai indítványában különös tekintettel volt Petőfi kiadatlan költeményeire. A társaság e bizottságba Toldy Ferencz, Gyulai, Gregussat és Jókait választotta. Ezután Szász Károly olvasott föl több Shakespeare-szöveget, melyeknek fordítását Szücs Dániel társasági tag küldötte be. Végül a titkár bemutatta Shakespeare, „Sok hüübö semmiért“ című vígjátékát Arany László fordításában. Rochel János Ovid „Metamorphosis“-ait nyújtotta be fordításban. Bíráltra adattak ki.

Egyház és iskola.

— (B. Eötvös közoktatásügyi miniszter.) mint a „P. Napló“ és „Reform“ jelentik, a b-fürdői „Szeretetház“ új épületének s birtokának vétel-árát, 17,000 forintot a népművelési összegből (mivel az intézet egyszersmind elemi és felső népiskola s tanítóképző) kifizette, oly feltétellel, hogy e pénz betábláztassék, s ha valamikor az intézet megszűnik, a közoktatásügyi kormány rendelkezése alá az összeg visszaszáll. Ezzel az első szeretetháznak állandó épülete (16 szobával) és 5 hold birtoka van. A közönség buzgóssága bizonyosan biztosítani fogja az intézet fölszerelésére s évi fenntartására szükséges tökélet és gazdasági neveléshez majd okvetlenül kellő, legalább 40 hold föld megszerzését.

— (Felnöttek oktatása.) A népoktatási kör bizottmánya közhírré teszi, hogy a felnöttek oktatása érdekében az 1870—71-ki tanévre következő díjakat tűzött ki: 1) egy 200, két 100 és hat 50 frtos jutalmat azon férfiak vagy nők számára, kik magukat a felnöttek oktatásában leginkább kiűntetik; 2) tíz 20, husz 5 és ötven 2 frtos jutalmat azon felnöttek számára, kik e tanfolyamot legnagyobb szorgalommal és sikerrel látogatták. E pénzbeli díjakon kívül egyéb jutalmak is fognak kiosztani. A pályázat az egész országra kiterjed. A jutalmak a vidéki népoktatási körök ajánlatára fognak kiosztani. Együttal figyelemzetnek a tanítók, hogy a kultuszminiszter minden felhött egyen után, ki tőlök irni és olvasni megtanult annyira, hogy a fölfogásához mért tartalma nyomatványt meg is érti, 3 frtot, az után pedig, kit csupán az írársra tanítottak, külön 2 forintot kapnak. A népoktatási kör központi bizottmánya buzdítja a hazafiakat és honleányokat, hogy alakítsanak népoktatási köröket s kezdjék meg a tanítást haladéktalanul; útmutatással a bizottmánya szolgál.

Balesetek, elemi csapások.

— (Vízáradás.) Az alföldön s az egész Tisza mentében, Maros és Körösmentében komoly vízveszély fenyeget a sok esőzés, a minapi nagy hó s a néhány nap óta beállott lanya időjárás következtében. A Tisza Tokaj mellett aggasztó magasan áll. Szegeden karácsony első- és másodnapja között éjjel hirtelen beállt jégtróvadás következtében kiűntessel fenyegetett a város közvetlen közelében, de a veszély ez egyszer szerencsésen elvonult. Az államvaspálya mellett Keoskeméttől délre Kis-Telekig roppant kiterjedésű földék állnak víz alatt, mely a vasuti töltést két oldal mossa, ugy hogy végtagokról kelle gondoskodni, nehogy e víz a vasuti töltéseket komolyan megrongálja.

— (Tűs a templomban.) Eperjesen, deczemb 21-én a ferencziek templomában vigyázatlanságból tűz támadt, mely összes belső készleteit elhamvasztá. Az arany és ezüst kelyheket s egyéb oltári szereket összeolvadva szedték ki a hamuból. A nagyértékű, széphanu organa is teljesen elhamvad. Szerencsére sikerült megövíni a fedélzetet, különben az ép akkor dühögött erős szél bizonyára áldozatul ejti a város egyrészt is.

— (Földrendés) éretek e hó 21-iken d. u. 5 órakor Técsön. Mintegy tíz perczig tartott, még pedig ily erővel, hogy a házak falai és boltzatai több helyen megrepedtek. A lakosság a szabad ég alá menekült, a vész azonban elmult, a nélkül, hogy nagyobb bajt okozott volna. Ugyan ekkor M.-Szigeten is éretek földingást.

— (Római távirat) szerint a várost és környékét a Tiber elárasztotta s jelentékeny károkat okozott.

Mi ujság?

— (A francia foglyok segélyezésére) működő társulat alakult Pesten. E társulat magyar és német nyolven szándékozik az üresen álló városligeti gyermekszínházban előadásokat rendezni. Az épület tulajdonosa, Buzzi Felix építómester nemcsak díj nélkül adja át e czéla színházát a hányzor csak előadást akarnak tartani, hanem az előleges költségek fedezésére 50 frtot adományozott, s a fűtősről is maga ajánlkozott gondoskodni. — Az első hazai takarékpénztár 2000 frtnyi adományt szavazott meg a francia foglyoknak.

— (A Duna hajóhadát.) a hadügyminiszterium által megrendelt két monitor már építik. Akkor lesznek, mint rendes gözöcskék, s oldalai és fedélzetük páncélos lesz. A fedélzet közepén emelkedik ki a forgó torony, melyben két 24 fontos vontágyú főr el. Fölötte lesz a kapitány tornya s a kormány. Csavargózó gépezetük lesz két kazánnal. Mintajukat a bécsi tengerészeti igazgatóság készítette.

— (Zrínyi Miklós.) a neve az új csavarkorvetnek, mely Triesztben közelbb kezdte meg pályafutását. E pompásan épült, remek szerkezetű korvetten, megindulásakor zajos ovaációkkal fogalja a lakosság, mi egy részt a hajó nevét is illető. Ez az első közös hajó, mely magyar nevet visel.

— (Egy bátor magyar hölgy.) Pongrácz honvédezedes nővére léghajón hagyta el Páris, melyen szerencsésen déli Franciaországba s onnan haza érkezett. Beszéli, hogy Párisban nincs élelemhiány s az elhatározottság a legnagyobb. Rajta azonban erőt vet a honvágy, s így mindre elhatározva magát, léghajóra ült. Légi utja 1200 frankba került.

— (Lónyay közös pénzügyminiszter) Flórenczbe érkezett, hogy némely, az utolsó békekötés alkalomával függőben maradt tárgyalások befejezen. Olaszországban némely ügyeit, Lónyay nézete szerint, nem állhatnak meg, s így azokat nem fogadják el.

— (József főherczegnék) vendégei érkeztek Belgiumból; nejenek Klotild főherczegasszonynak testvére férjével, kik most először vannak Magyarországon. A főherczeg elvezette őket a muzumba, képtárba; este pedig a nemz. színházba, hol kívánatára Szigeti „Viola“-ját játszták.

— (Belga konzul Pesten.) A belga kormány is állított konzulatust Pesten, ügynökének Leyssen Tivadart nevezte ki.

— (Magyar aranyok.) A pénzügyminiszterium tudatta a nyilvános pénztárakkal, hogy a magyar huszfrankos pénztárakok értéke 8 frt 10 kr, a tízfrankosoké pedig 4 frt 5 krban állapított meg. Az agio emelkedése vagy csökkenése természetesen e pénzmenekre is befolyással van s a fennjelzett érték szerint számítandó.

— (Egy algiri nagybirtoku egyén) telepedett meg közelebb Budán, ki nem régiben a mohamedán vallásról a keresztényiségre térvén át, annyira felbőszíté hittársait, hogy Tangerben egész birtokát földülták, elpusztították, sőt élete is komoly veszedelemben forgott s csak szerencsés szökés által tudott megmenekülni.

— (A háborúból.) Versailles-ből hivatalosan jelentik, hogy kedden reggel 7 órakor megkezdék Páris egyik arányjének: Mont-Avromnak lö-

KILIÁN GYÖRGY

pesti kiadó könyvtársnál megjelentek és minden könyvkereskedésben kaphatók:

„Vázlatos magyar irálytan“

különös tekintettel a levélírásra, prózai és költészeti példatárral, valamint irályfeladványokkal.

Leány tanodái és magán használatra írta **MIHÁLFY JÓZSEF**, tanár. 8-rét, 307 lap. Ára füzve 1 ft. 20 kr. ujp.

A kik a leánytanodák és néveldek legfelsőbb osztályaiban a magyar irálytan előadásával e az irály gyakorlatok vezetésével vannak megbízva, azoknak alkalmuk lehetett tapasztalni azt, hogy a magyar tankönyvi irodalom még eddig híjával van egy olyan tanfolyamnak, melyben az irálytani főszabályok a leánytanulók fel fogadásához mérten adattának elő, melyben a prózai és költészeti irály főbb nemei és fajai röviden és világosan ismerttetnek, s az elmélet mellett a magyar irodalomnak legkiválóbb írói és költőiből oly mintaszerű példák közöltenek, melyek a leánykák ügyelmét különösen lekötni képesek s értelem fejlesztés és szívlekedés olvasmányát, valamint érdekes szavalmakat szolgáltatnak, s végre, melyben az irályozás, különösen pedig a levélírás begyakorlására alkalmas feladványok készlete nyújtának. A kiadó e hiányt kívánt segíteni, midőn a fenn-címzett mű kiadására vállalkozott; legyen szabad remélnie, hogy a leánytanodák m. t. igazgatói és tanárai, valamint a leányneveldek vezetői és nevelői e művet kellőleg méltányolni fogják.

Irománypéldák az új polgári perrendtartáshoz, a perrendtartás szabályai című műnek

a polgári törvénykezési rendtartás életbe lépésétől az erre szükséges átmeneti intézkedések, és a bírói ügyvitel tárgyában kiadott miniszter. rendeletekkel bővített második javított és bővített kiadás.

KASSAY ADOLF-tól.

Második bővített kiadás. 8-rét, 225 lap füzve. Ára 1 ft. 20 kr.

Ezen mű iránt tanúsított kitünő pártolás folytán annak első kiadása rövid idő alatt elfogyván, annak második kiadása is szükségessé vált.

E mű az új perrendtartásnak megfelelő irománypéldákat tartalmazza, a perrendtartás szabályait pedig könnyebb áttekinthetőség végett egyszerű rendszerbe foglalva adja elő, hogy így annak tanulmányozása s egy szerkesztés a gyakorlati életre alkalmazása könnyítve legyen.

Ezen mű magába foglalja minden a sommás és rendes eljárásokról szóló törvények, idezési végzés, kézbesítési tárgyalás, jegyzőkönyvi s ideletmintákat. Hasonlóan a rendes eljárásnál szükséges leendő keresetlevelek, perbeszédtek, idezési végzések, az okiratok, tanvallomások, bírói szemlelelt és eljárásnál szerkesztendő iratpéldákat, — kölcsönös meggyezésről a rendes eljárásnál jegyzőkönyvi tárgyalásra fordított jegyzőkönyvi, végrehajtási, árverési, ügy az ingatlanok vagy ingók és ingatlanoknak a telek. törvényszék által eszközölt árverési eljárásnál, a közügyi, vásári bíráskodásnál, felhívási perben, holtta nyilvánítás s az örökösödési eljárásnál szükséges irománypéldákat.

Az új perrendtartás szerint a pertárnoki kezelés is egészen megváltoztatván, az ülnökök csak kész ügyeket vesznek át, miután sok időnek megkímélése folytán az ügyek gyorsan adathatnak elő. Ezen pertárnoki kezelés nálunk ismeretlen lévén, e mű a pertárnoknak a perfelvételnél, halasztás, okiratok előmunkására vonatkozó eljárásnak mintáit is tartalmazza, szóval a pertárnoki kezelést gyakorlatilag mintákkal adja elő.

CZIGÁNY ADOMÁK.

Közi VIG DEZSŐ.

Második, harmincz újabb adomákkal meg bővített kiadás. 8-rét, füzve 45 kr. ujp.

Tartalom: Csak a generalis? — Minő a szolgálát, olyan a fizetés. — A szándék annyi mint a cselekedet. — Krisztus erős teste. — Irást is tud a cigány. — Szégyen miatt is meghalna. — Az urát elbágygni akaró cigány. — Az újsághordó. — Bizonyítványt kér a cigány, hogy ő már meghalt. — Ó katoná lesz. — Hogy veszi be az orvosságot? — Miért hordják a szemüveget? — A fejér személy nem jó kifejezés. — A régiebb család. — Nem macskagráns ide Kassa. — A vak ló. — Kenderbe nem megy. — Csak szem hiányzik. — Merő vak. — A cigány meghal. — Mi végre van a cigány teremtve? — A levélvívő. — Kopott nap. — A napzásim. — A ludnak télen csak egy lába van. — A seregélyfészék. — Veszettbőr. — Mi az a csapantus puska? — A fejér kenyér. — A cigányok dió nem kell. — Husvétii prédikáció. — Mikor hagyja el feleségét a cigány. — A bíró ajtaja ingyen nem nyílik. — A fogadás. — A cigány nélkül nem végeznek semmit. — Meghaltam! — A fészéket megcsókolni vonakodó. — A levélvívő. — A követ. — A nagyúr asszony miért kopott ki a komaszágból? — Kik a derékabb gyerekek? — A rajkók kifognak a táblánál. — Még majd azt mondják róla, hogy cigány. — A tűzdi is nagyobb szerencsétlenség. — Istennek báránya. Agárdy. — Urilopás. — A kevély cigány. — Visszatérés. — Krumpli-visszatöltés. — Buzacosz. — Urga rugta agyon. — A keresztelőlevél. — A fősövény. — Hát a husa kié lesz? — A kém. — Magyar! meg mered-e tenni? — Az esőt is megelőző ló. — Hogyan kell a házasságnak élnie? — Dehogy megfogott! — A lefagyott sátor. — Az okos ló. — A cigányok csirke nem kell. — Hogy rófa a vászonak? — A botozást ki nem állja. — A dinnyetolvaj. — A bagarja. — Az ór. — Czigány a borbélynál. — A szolgabíró zarássa be a kapuját. — De hamar az orrodra vetted? — Habakuk. — Egy kenyér. — A szabadelvű cigány. — Czigány a vallástánitason. — Bocássák csak szabadon! — A penitencia. — Kis pohár.

Legújabb magyar levelező vagyis tanácsadó

a társadalmi és a közélet minden körülményeiben és a kereskedői viszonyokban szükséges, hasznos és nélkülözhetlen segédkönyv a helyesírás, levélírásnál, mindennemű iratok, okiratok, keresetek, szóval mindennemű peres és nem peres ügyekben eljárásnál, a magyar feletős miniszterium által kiadott közigazgatási és törvénykezési rendeletek, 1865/8-ki országgyűlési törvények, s új polgári perrendtartás szabályaihoz alkalmazva:

feldbírtokosok, községi jegyzők, előljárók, kereskedők, iparosok, s általában mindenki számára írta **KASSAY ADOLF**.

Nyolczadrét, 24 iv, 382 lap, füzve. Ára 1 forint.

A közéletben előforduló magán- és jogviszonyok által előidéztett körülményekben e mű mindennemű és ranguaknak tökéletes utmutatást nyújtand.

Jelen művet a tisztviselők úgy mint földbírtokosok, községi előljárók teendőik körébe vágó, és a magánosok is a családi viszonyokban, jogi, közigazgatási ügyekben használna foroghatják.

Tartalmazza pedig a levelező-könyvet, mely magában foglalja a helyesírás s levélírás szabályait, a közélet minden viszonyában előforduló levélmintákat. A jogviszonyokra vonatkozó okiratok, szerződések, nyugták, bizonyítványok, a feletős magyar miniszterium rendeletei és az 1865/8-ki t. czikkok, az új polgári perrendtartás szabályaihoz alkalmazva, a bíróság előtt és bíróságon kívüli, a telekkönyvi, urbíró, váltó, — a közigazgatási eljárásra, u. m.: adó, ipar, kereskedelmi ügyekre vonatkozó mintákat az említett rendeleteknek és országgyűlési törvényeknek szabályaiival.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1871 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

Legújabb és legteljesebb pesti magyar-német házi titoknok vagyis levelezőkönyv.

Hív tanácsadó minden rendű és ranguak számára. Mindennemű a közönséges életben előforduló levelek szerkesztésében.

Magában foglaló: általános és külön szabályokat a levélírás módjáról, mindennemű ügybeli, barátságos és szerelmes leveleket, biléteket és kérelemleveleket, czimeket és levélfejtőket, bevezetői s befejezési formulákat.

Hetedik, tetemesen bővített s javított kiadás. — 8-rét, 330 lap, füzve 1 ft. ujp.

A diszes társalkodó vagyis világba termett ember.

Hasznos kézikönyv mindennemű és ranguak számára. Magában foglalja: az illem és udvariasság minden alkalmak- és viszonyokhoz mért szabályait; továbbá mindenféle társas-játékokat, mesterségszabályokat, számfeladványokat, jóslatokat, élceket, énekeket, szavalmányokat, rejtett szókat, talalós meséket, emlékeveket, alkalmi üdvözlőket, szerelmes leveleket, házassági ajánlatokat, felköszöntőket, virágnyelvet, s zínnek jelentését stb.

Negyedik tetemesen bővített s javított kiadás. 12-rét, 438 lap. Színes nyomtatott borítékban kőve 1 ft. 20 kr. ujp.

A nyugati nemzetek irodalma gazdag ily kézikönyvekben, jelenük annak, hogy habár a társalgásra megtanítani szakmányaiken senkit sem lehet, mindazáltal tapasztalásból elvont szabályokkal, tapintatos utmutatással a tanulni szerető ifju embert tájékoztatni szükséges.

E kézikönyv ily utmutató akar lenni a mévelt társalgásra általában, — különösbbezzel cztulul tüzvén ki azt is, hogy a magyar ifjúságot magyar szellemben képezze a nemesebb társalgásra, vagyis, hogy magyar társalgási kézikönyv legyen.

Nem mulasztotta el e tekintetben összegyűjteni mindazon társalgási játékokat, feladványokat, s kivált azon népies talalós meséket is, melyek magyar társalkorokban divatozni szoktak. Ugy, hogy a könyv e nemben az előbbeni kiadásokhoz képest sok újat s érdekeset foglal magában.

Ifju embereknak esemlős tanácsadójul kindokzik e könyvcsok, s midőn a helyes társalgási módorban a közéletet körvonalozza: megóv a túlzástól, s elszakít az álmorosságától. Azért szabadon reménylenünk, hogy miként az előbbeni kiadások gyors kelendőségnek örvendtek, ugy ezen új kiadás is kapos vendég lesz magyar ifjaink és leányaink előtt.

A valódi szakácáság vagyis: legújabb alapos és teljes Pesti Szakácskönyv.

Oly gyűjtemény, mely 972 biztos és több évi tapasztalás által jónak bebizonyult szabályt foglal magában, melyek szerint minden jól rendezett háztartásnál megkivántató bus- és bőjtételeket, mint szinte a legjobb s legjeleseb csemegéket, süteményeket, kocsonyákat, befőtt gyümölcsöt, fagyaltakat és liköröket stb. legalkalmasabban, legoleosabban és legiletesebben készíthetni.

Saját tapasztalata és sokféle kísérletei után pontosan és érthetőleg leírva, kiadta egy a szakácáságban különösen jártas magyar gazdasszony.

Hetedik bővített és javított kiadás, 18 fametszettel. 8-rét, 391 lap. Kemény borítékba kőve 1 ft. 70 kr. ujp.

Ha valamely könyv a hetedik kiadásban jelenik meg, akkor már teljesen felesleges annak további ajánlása, mert 19,000 példányban az elkélese mindennél jobban bizonyítja azt, hogy a könyv jó és hasznos lévén, nagy kelteket örvendett. A számos szakácskönyvek között az első hely mindenestire a **Pesti Szakácskönyv** illeti, nines egy sem, a mely oly czélszerűen volna rendezve s oly olesó arért oly sokat tartalmazna. A 972-féle szakáci utasításon kívül még 6-24 személyre ételre is tartalmaz a közönséges és bőjté napokra. Mindazon nőknék, a kik jól, zletesen s olesón akarnak főzni, s mindazoknak, a kik magukat a hasznos szakácsművészetre szánják, ezemel sárgótelleg ajánljuk a „Pesti Szakácskönyv”-et; kapható Magyarországon és Erdély minden könyvkereskedésében. A kiállítás díszes, a nyomás nagy és világos.

A mezeigazda barátjai.

Dr. GLOGER nyomán a 7-dik német kiadás után közli **HANTÓ LAJOS**.

Nyolczadrét, füzve 20 krajczár ujp.

Ezen kis munkának általánosan elismert becsét eléggé bizonyítja az, hogy már eddig (1858 óta) hét német kiadás jelent meg belőle, közte több 24,000 példányban, — egy cseh, két lengyel, egy orosz, egy svéd, egy dán, egy norvég, egy hollandi, egy francia, a szándékolt spanyol és olasz kiadásra nézve nem nyerhettem felvísságosítást. Egyedül óhajom e minél az, hogy a benn nyilatkozó szellem nálunk is minél nagyobb körben találjon érdekeltségre s nyorjen érvényt a gyakorlati életben.

5%-tes kamat-tábla

más kamattáblái alkalmazással is, napokra, tízezd-számítási rendszer szerint;

kidolgozta **Keresztes Ferencz**,

a hazai első pesti takarékpénztár-liquidator a által.

4-rét, füzve 50 kr.

KISEBB IMAKÖNYV

evang. keresztények számára.

Készítette dr. **SZÉKÁCS JÓZSEF**,

pesti evang. lelkész, bányakerületi superintendent.

Egy czimképpel. Kis 8-rét. Vásznonba kőve 80 kr., vászonba kőve aranyvágással 1 ft. 20 kr., bőrbé kőve aranyvágással 1 ft. 50 kr., francia bőrbé kőve kapocszal 2 ft. 50 kr. ujp.

Imádságok és buzgólkodások.

Evang. prot. keresztények számára.

Készítette **SZÉKÁCS JÓZSEF**.

Harmadik kiadás. Egy acélmetszettel (423, kis 8-rét.) Iróppirosón, füzve 1 ft. 80 kr. — Vásznonba kőve 2 ft. 30 kr. — Bőrbé kőve aranyvágással 3 ft. — Chagrinbőrbé díszkötésben 5 ft. 968 (3-3)

Pest, január 8-án 1871.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 fr. — Fél évre 5 fr.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többesbri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elogad Bécsben: **Oppolik Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Hansenstein és Vogler**, Wollzeile Nr. 9. — Belyog-díj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

Zichy Antal.

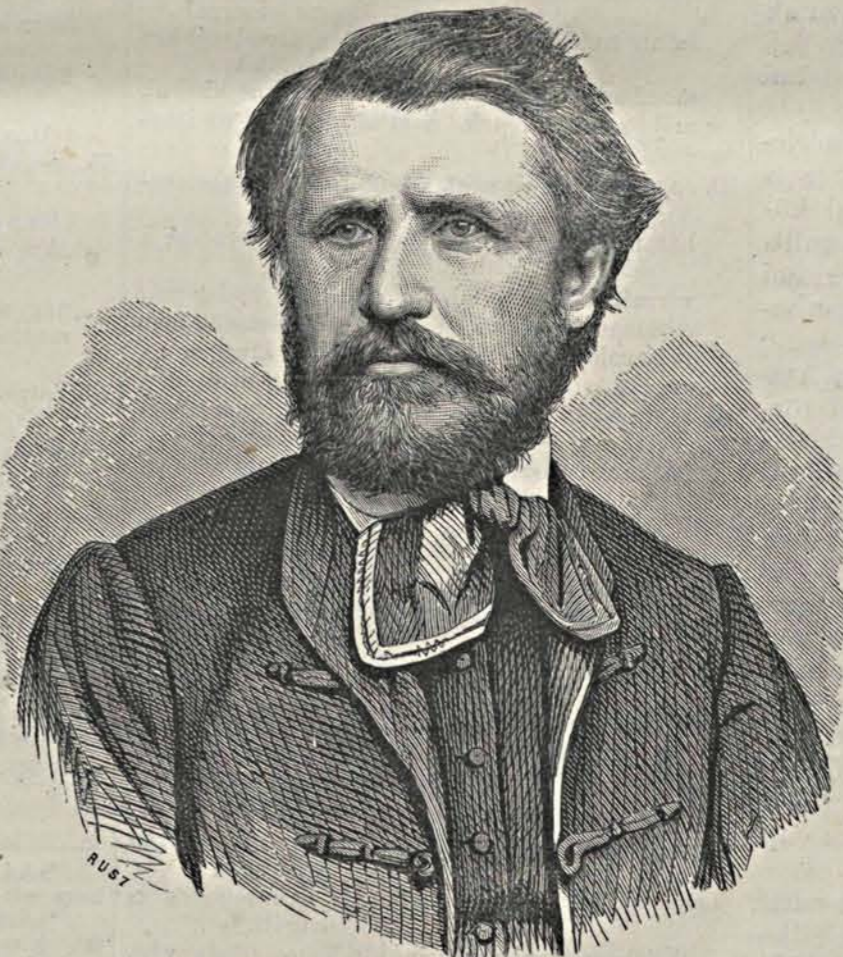
A közélet s irodalom egy régi derék munkását mutatjuk be ma olvasóinknak, midőn **Zichy Antal**, a magyar akadémia és Kísfaludy-társaság tagjának az 1848-, 1861- és 1865-diki országgyűléseken volt képviselőnek s jelenleg a Budapest-fővárosi tankerület felügyelőjének arczképét közöljük.

Zichy Antal született 1823-ban Somogy-megyében, ősi birtokán **Zala** helységben. Atyját korán elvesztette. Édes anyja, **Eperjess Juliánna**, egy magas lelki s ritka műveltségű nő, vezérelte az ő és öcsöce **Mihály** neveltetését. Ez utóbbi, távol hazájától, hírneves festő lett, s a sors szeszélye által a czárok udvarába vetődvén, ott is fenn tudja tartani a magyar név becsületét.

Antal ellenben a közjogi pályára készülvén, kora ifjúságától kezdve hazájának szolgált. Tanulmányai, melyeket kora érettséggel, ugszólván maga válogatott és irányzott, a történeti és jogi tér felé irányultak; de a szép érzése is korán fejlődött ki a benyomások iránt fogékony kedélyében. Már a negyvenes évek kezdetén megjelent neve, zsebkönyvek s szépirodalmi lapokban, néhány csinos költemény alatt; a nélkül, hogy határozottan az írói pályára szánta volna magát, inkább csak izlés- és irálygyakorlatul.

Az 1843-ki országgyűlés után Mosonmegyében aljegyző s majd tisztii ügyész lett s a megyei vitatkozások élénk küzdelemben próbálgatta szónoki szárnyait. A 1848-diki képviselői első országgyűlésre innen választottat képviselővé is az alig 25 éves ifju, a mi jele, hogy már ekkor kiváló szerepet játszott meggyében s alkalmának tartaték nagyobb szerepre is a közéletben. Az 1848-diki örökre emlékezetes országgyűlés tárgyalásaiban, minden változatban, élénk részt vett.

A forradalom szerencsétlen fordulata őt is hosszú télenségre kárhoztatta. Haynau ismeretes államesinye folytán, a képviselő tömeges megkegyelmeztetése alkalmával a hadi törvényszék elől megmenekülvén, Somogy-megyébe pusztai magányába vonult s idejét csendes tanulmányok és gazdaságának rendezése között osztotta meg. A nemzeti élet e gyászos korszakába esnek magán-élete szerencsétlenségei is. Első nejét a halál rabolta el tőle. Nehány évi bus özvegyesség után újra megházasodván, második nejét és kis magzatát is kora sirba kelle kisérnie.

ZICHY ANTAL.

Vigaszt a munkásságban s különösen könyveiben keresett. Történeti s politikai tanulmányaival különös előszeretettel fordult Anglia felé s az alkotmányozásról nemzeti belerő e klasszikus hazájának történetéből s intézményeiből tanúságokat vonni

saját hazája javára, tekinté a legjobbnak, mivel a remélhetőleg nem sokára ismét megnyilantott közéletéhez maga részéről előkészülhet. S mert tényleges tanúságai mellett, élénk érzéssel fogta föl a történet böleselmi és költői oldalát is, tanulmányai nemcsak a hasznos, hanem a szép terén is gyümölcsözők voltak, mint későbbi irodalmi munkássága megmutatta.

Az 1860-diki politikai fordulat őt is a közélet terére szölitotta ismét. Új pályáját **Zichy Antal**, mint Somogy-megyé főjegyzője kezdé meg 1860. végével, s nem sokára mint a tabi választókerületnek egyhangulag megválasztott képviselője folytatva, az 1861-ki országgyűlésen. **Zichy** a felirati párthoz tartozott, s országgyűlési beszédein kívül politikai cikkek s egyéb irodalmi munkálkodása által (melyről alább szólunk) is magára vonta a közfigyelmet.

Az országgyűlés eloszlatott. S négy évi szünet lön ismét az alkotmányos életben. Nem a télenség, az előkészületek ideje. Az eszmék érlelődtek s határozottabb programok keletkeztek. Ez mulhatlanul pártalakulásokra is vezetett, s **Zichy**, az újabb 1865-ki országgyűlésre, előbbi kerületéből ugyan, de már csak (bár igen nevezetess) szö többséggel választatott meg, — ugyanott, hol a legutóbbi választáskor, a jelen országgyűlésre, a felülkerekedett ellenék elől már hátrálni is kénytelenítették.

Az 1865-ki országgyűlés, a harmadik melyet kiszölgált, volt életének legtevékenyebb korszaka. Ez országgyűlésen számtalanszor volt központi előadó, többi közt a nagyfontosságú közoktatási törvénynél is, melyet különös előszeretettel tanulmányozott, s melyen tolla nem egy javító nyomot hagyott. Legnagyobb hatást tett egy a megyék rendezésével kapcsolatban álló esetleges kérdésben rögtönzött előadói zár-